Verbatim records

XIII Riigikogu, VIII Istungjärk, Täiskogu korraline istung

Wednesday, 10.10.2018, 14:00

Edited

14:00 Istungi rakendamine
1. 14:03 Alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktsiisi seaduse ning teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (699 SE) esimese lugemise jätkamine
2. 14:26 Tervishoiuteenuste korraldamise seaduse ja ravimiseaduse muutmise seaduse eelnõu (689 SE) esimene lugemine
3. 14:36 Riigikogu otsuse "Riigikogu otsuse "Riigikogu probleemkomisjoni moodustamine riigireformi arengusuundade väljatöötamiseks" muutmine" eelnõu (688 OE) esimene lugemine
4. 14:43 Hasartmängumaksu seaduse ja Eesti Kultuurkapitali seaduse muutmise seaduse eelnõu (632 SE) teine lugemine
5. 15:31 Sotsiaalmaksuseaduse ja tulumaksuseaduse muutmise seaduse, jäätmeseaduse ja sotsiaalhoolekande seaduse muutmise seaduse eelnõu (685 SE) teine lugemine
6. 15:39 Perehüvitiste seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (652 SE) teine lugemine
7. 16:40 Geneetiliselt muundatud organismide keskkonda viimise seaduse ja taimekaitseseaduse muutmise seaduse eelnõu (681 SE) esimene lugemine
8. 16:55 Ebaausa konkurentsi takistamise ja ärisaladuse kaitse seaduse eelnõu (678 SE) esimene lugemine

14:00 Istungi rakendamine

14:02 Esimees Eiki Nestor

Tere kõigile, keda ei ole veel näinud! Austatud Riigikogu! VIII istungjärgu 4. töönädala kolmapäevane istung. Kui keegi soovib sellel istungil esitada arupärimisi või seaduseelnõusid, siis nüüd on see aeg. Keegi ei soovi. Kohaloleku kontroll, palun!

Kohaloleku kontroll

Täiskogu istungil viibib hetkel 71 Riigikogu liiget.

---

1. 14:03 Alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktsiisi seaduse ning teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (699 SE) esimese lugemise jätkamine

14:04 Esimees Eiki Nestor

Tänase päevakorra kohta nii palju seletuseks, et teatavasti jäi meil eilsel päeval eelnõu 699 – see on valitsuse algatatud alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktsiisi seaduse ning teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu – esimene lugemine pooleli. Ja pooleli jäi see selle koha peal, kus rahandusminister vastas Riigikogu liikmete küsimustele. Küsijate järjekorras oli Riigikogu liige Aivar Sõerd. Täna asendab rahandusminister Toomas Tõnistet Urmas Reinsalu. Palun teid, eelnõu 699 algataja esindaja justiitsminister Urmas Reinsalu, vastata Riigikogu liikmete küsimustele! Aivar Sõerd, palun!

14:04 Aivar Sõerd

Aitäh, austatud esimees! Austatud minister! Minu küsimus on suunatud rahandusministrile, ma ei tea, kas te oskate vastata, aga kuna te valitsuses seda temaatikat arutasite, siis ma arvan, et te olete kursis.

Ma küsin selle kohta, et alkoholiaktsiisi tõusu ärajätmisel on ka riigieelarveline mõju: 26 miljonit eurot. Milliste meetmetega te selle ära katsite? Teatavasti on valitsus andnud võiduka sõnumi, et eelarve on paberil tasakaalu joonistatud. See samm oli ka vaja katta. Milliste meetmetega te seda katsite? Kas oskate vastata? Muidugi, ma oleks tahtnud näha sellele küsimusele vastamas rahandusministrit.

14:05 Justiitsminister Urmas Reinsalu

Aitäh, austatud küsija! Ma lugesin selle seaduseelnõu täna päeval läbi ja võin öelda: see on hea seadus. See jätab maksutõuse ära, see langetab makse Eestis – me liigume õiges suunas. Nüüd, väga õige küsimus: kui planeeritud ja õiguslikult sätestatud alkoholiaktsiisi tõus ära jätta, kust tuleb katteallikas? Kas meil on tagatis, et eelarve ei ole kuidagi vaid kokku kirjutatud või paberil joonistatud struktuurses tasakaalus, vaid see on ka tegelikult nõnda? Ma võin siin rahandusministri kohustusi täites anda ühemõttelise kinnituse, et see on nõnda. See ei ole kuidagi vaid paberile joonistatud tasakaal, vaid see on ka tegelikkuses nii, kui see prognoosiga võrreldes 26 miljonit eurot, mis pidi tulema alkoholiaktsiisi tõstmisega, ära jääb. Eelarve koostamine on kompleksne protseduur ning täiendavate kulude katmiseks on järgmiseks aastaks kavas mitmeid konkreetseid meetmeid – mitte üksnes paberil –, nagu töövõimereformi kulude täpsustamine, investeeringute edasilükkamine, järgmisse aastasse ülekantavate kulude täpsustamine, mittemaksuliste tulude prognooside täpsustamine, muu hulgas CO_2 kvootidega seotud tulud, dividendid ning vara müük.

14:06 Esimees Eiki Nestor

Külliki Kübarsepp, palun!

14:06 Külliki Kübarsepp

Aitäh, hea esimees! Hea minister! Mind teeb murelikuks Eesti Gaasiliidu tähelepanek, et eelnõuga nähakse ette gaasitarbimise intensiivsuse määr 13%. Nende hinnangul on meie gaasiaktsiis erakordselt kõrge, mõjudes halvasti Eesti üldisele konkurentsivõimele ja keskkonnaalaste eesmärkide saavutamisele, ning nad teevad ettepaneku, et see määr võiks olla hoopis 3%. Valitsus on nagu arutanud, et me ei saa seda aktsepteerida, sest siis me ei saa vajalikku raha – 1,2 miljonit on vaja saada. Kas tõesti on valitsuse eesmärk ainult eelarvesse raha saada, kuigi selle määra kehtestamine halvendab meie ettevõtluskeskkonda?

14:07 Justiitsminister Urmas Reinsalu

Aitäh! Ma arvan, et mängus on erinevad huvid, erinevad kaalutlused. Gaasitootjate eesmärk ideaalina oleks kindlasti see, et riik maksaks gaasitarbimisele veel raha peale. Siis oleks see võrreldes muude kütteliikidega väga soodne. Nüüd, keskkonnahuvid, riigi konkurentsivõime huvid ja, ütleme siis, Eesti tööstusettevõtete huvid olla rahvusvaheliselt suutlik – need peavad olema tasakaalus. Selle eelnõu mõte ei ole gaasiaktsiisi tõsta – vastupidi. Selle eelnõu mõte on konkreetselt määratletud grupi jaoks ehk siis intensiivse gaasitarbimisega ettevõtete jaoks gaasiaktsiisi langetamine. Seda on teinud ka mitmed teised Euroopa Liidu liikmesriigid. Praegu on selge olukord, kus Eesti tööstusettevõtjad on võrreldes naaberriikides tegutsevate konkurentidega ebasoodsamas olukorras. Valitsus on seda eelnõu esitades veendunud, et ta lisab energiamahukas sektoris tegutsevatele ja rohkelt gaasi tarbivatele ettevõtetele rahvusvahelist konkurentsieelist. Me usume ka, et see kindlasti soodustab Eestis tegutsevate tööstusettevõtete laienemisplaane, mida senistel hinnangutel on pärssinud kõrged energia hinnad. Ehk aitab see Eestit muuta potentsiaalsete tööstusinvesteeringute sihtriigiks.
Nüüd küsimus sellest, kuhu see piir asetada. Valitsus on arvanud, et tarbitava gaasi maksumuse osakaal võrreldes loodud lisandväärtusega peaks olema vähemalt 13%. Nii või teisiti on see piirjoon hinnanguline. Valitsus on valinud ühe piirjoone ja kindlasti on legitiimne koht just seadusandja debatis arutada, kas see valitud piir on otstarbekohane, et saavutada eesmärk, mida valitsus soovib: et Eesti oleks konkurentsivõimelisem riik energiamahukate tööstusinvesteeringute ligitõmbamisel ja siin saaksid tegutseda ettevõtted, kes energiamahukat tööstust arendavad.

14:10 Esimees Eiki Nestor

Enn Meri, palun!

14:10 Enn Meri

Aitäh, härra juhataja! Lugupeetud minister! Siin tekib natuke imelik olukord. 17% on see gaasi põletavate firmade kulupiir, aga kui vaadata näiteks elektri suurtarbijaid, siis nende piir on tunduvalt madalam. Kui ma õigesti mäletan, siis mingi 5% või midagi sellist. Kus on teie loogika? Miks see gaasitarbijate kulupiir peab olema nii kõrge?

14:10 Justiitsminister Urmas Reinsalu

Aitäh! Üldiselt on ju selge, et mis puudutab kütuste, energiaallikate kasutamise maksustamist, siis üldine valitsuse suund on, et energiakandjaid tuleks maksustada võrdsetel alustel, lähtudes nende kasutamise otstarbest ja energiasisaldusest. Nagu ma ütlesin, lähtudes ka Eesti tööstuse rahvusvahelise konkurentsivõime huvidest, on peetud mõistlikuks gaasile see erisus sätestada. Kõigil nendel erisustel – seda ei ole mõtet eitada – on oma eelarveline hind vähem laekuva aktsiisitulu näol. Valitsus aga peab otstarbekohaseks sellisel moel, nagu me oleme esitanud, intensiivse energiatarbimisega ettevõtete gaasiaktsiisi langetada. Kui küsida, kas Eesti ettevõtete konkurentsivõimet parandaks see, kui kõik aktsiisid – olgu tegu elektri- või gaasiaktsiisi või muud maksukoormusega – alla tõmmata, siis vastus on enesestmõistetavalt jaatav. Siin tuleb leida tasakaalupunkt. Me lähtume sellest, et kehtiva õiguse järgi maksev olukord meid järgmisel aastal ei rahulda, me soovime anda signaali, et Eesti on soodne koht ka tööstusinvesteeringuteks. Ja selle sammuga me loodame seda saavutada.
Aga seos elektrit intensiivselt kasutavatele tööstusettevõtetele kehtiva elektriaktsiisiga ja teiselt poolt ka võrgutasudega on kahtlemata murekoht ka valitsusele. Me oleme mitmeid kordi seda arutanud. Ma loodan, et nii Elering kui Elektrilevi otsustavad hinnastamispoliitikas tulevikus just nimelt energiamahuka tootmisega klientide võrgutasusid vähendada. Objektiivselt on siin probleem loomulikult olemas, eriti kui võrrelda Põhjala intensiivse energiakasutusega ettevõtete makstavat elektri hinda Eesti omaga. Nende sammude puhul tuleb juhtida tähelepanu, et intensiivse elektritarbimisega ettevõtete huvides on need astutud juba selle aasta juunis. Kas need mahu või intensiivsuse mõttes üks ühele kattuvad? Tõepoolest, küsija osutas õigesti: üks ühele need ei kattu. Selleks on olemas objektiivsed kaalutlused, mida gaasist rääkides on ka põhjendatud.

14:13 Esimees Eiki Nestor

Eelnõu algatajale rohkem küsimusi ei ole. Aitäh, justiitsminister Urmas Reinsalu! Rahanduskomisjoni ettekandja on Kersti Sarapuu. Palun!

14:13 Kersti Sarapuu

Hea juhataja! Lugupeetud kolleegid! Annan teile ülevaate rahanduskomisjonis toiminust enne Vabariigi Valitsuse algatatud alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktsiisi seaduse ning teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu esimest lugemist. Rahanduskomisjon arutas seda eelnõu 27. septembril. Algatajate esindajatena tutvustasid eelnõu Rahandusministeeriumi tolli- ja aktsiisipoliitika osakonna juhataja Marek Uusküla, peaspetsialist Lauri Lelumees ja fiskaalpoliitika osakonna analüütik Kadri Klaos.
Eelnõu näeb ette kehtestada intensiivselt gaasi tarbivatele ettevõtjatele maagaasi soodusaktsiisi määr, mis on 11,30 eurot 1000 m^3 kohta. 2019. aastal on maagaasi aktsiisi tavamäär 63,31 eurot 1000 m^3 kohta. Soodustus ei laiene ettevõtjatele, kelle põhi- või kõrvaltegevusala on elektrienergia, gaasi, auru või konditsioneeritud õhuga varustamine. Teise muudatusena näeb eelnõu ette jätta ära aastateks 2019 ja 2020 planeeritud alkoholi aktsiisimäärade tõus. Selle muudatuse eesmärk on vähendada täiendavat survet piirikaubanduse hoogustumisele ja sellest tulenevat aktsiisitulu alalaekumist.
Teemad ja küsimused komisjonis olid järgmised. Küsimus: kui palju on neid ettevõtteid, kes kasutavad gaasi soodustatud aktsiisimääraga ning kui palju on nendes ettevõtetes töötajaid? Vastus: 11 ettevõtte puhul eeldatakse, et nad taotlevad soodusmäära rakendamist. Töötajate arv potentsiaalselt seda soodustust taotlevates ettevõtetes on umbes 45–362 töötajat, mis teeb keskmiselt 134 töötajat ettevõtte kohta.
Küsimus: milline oli loogika, kui aktsiisimäära alandati 63,31 eurolt kuni 11,30 euroni 1000 m^3 eest? Vastus: 11,30 on Euroopa Liidu miinimumtasand.
Küsimus: kas on olemas analüüs alkoholiaktsiisi laekumise kohta ning kui suur on alalaekumine võrreldes planeerituga? Vastus: võrreldes suvise majandusprognoosiga on laekumine käesoleval aastal väiksem 32 miljonit eurot, järgmisel, 2019. aastal 26 miljonit eurot.

Küsimus: kas nende muudatuste ja mõjudega on arvestatud tuleva aasta riigieelarve seaduse eelnõus, mis Riigikogule üle anti? Vastus: jah, on arvestatud.
Veel paluti selgitust kütuseettevõtjate avaldatud prognoosile, mille kohaselt on aktsiisi umbes 100 miljoni võrra valesti arvestatud. Vastus: raske on kommenteerida, peab teadma ettevõtjate arvutuse aluseks olevaid andmeid. Märgiti, et kui kütuse hind tõuseb, siis tarbimine väheneb ja sellestki sõltub aktsiisi laekumine.
Küsimus: milline on nafta hinna prognoos? Vastus: suvise majandusprognoosi lisas nr 1 on välja toodud prognoosi eeldused ja tabel, kus on kirjas ka nafta hinna prognoos. Nafta hind on tõusutrendil alates 2016. aastast. Kasvanud nõudluse, pakkumisele kehtestatud piirangute ning geopoliitiliste riskide suurenemise tõttu on nafta hind ligi 40% kõrgem kui aasta tagasi. Selle mõjul on viimastel kvartalitel nõudlus nafta järele kasvanud kiiremini kui pakkumine. Suvises majandusprognoosis on arvestatud hinnaga 72 ja 72,4 USD-d barreli eest aastatel 2018 ja 2019.
Küsimus: miks otsustati gaasiaktsiisi alandada? Vastati, et ettepanek tuleneb asjaolust, et gaasiaktsiisi on alates 2014. aastast tõstetud igal aastal, viimane otsus gaasiaktsiisi tõstmiseks oli 2016. aasta detsembris, milles otsustati gaasiaktsiisi tõus 25% kolmel aastal järjest, 2018, 2019 ja 2020. Alandamise põhjuseks saab veel pidada asjaolu, et kodutarbijad ja tööstustarbijad on maksustatud sama määraga, lisaks on meie maagaasi aktsiis Euroopa Liidu liikmesriikides kõrgeim.
Küsimus: kui suur on lahja alkoholi turuosa piirikaubanduses? Ministeeriumi esindaja ütles, et vastus saadetakse kirjalikult, ja sellest ma saangi teile täiendavalt rääkida. Oli ka küsimus, kas on olemas info Soome piirikaubanduse kohta, ka see info esitati kirjalikult.
Komisjon langetas järgmised konsensuslikud otsused: võtta eelnõu Riigikogu täiskogu päevakorda teisipäevaks, 9. oktoobriks, esimene lugemine lõpetada ja muudatusettepanekute tähtajaks määrata 23. oktoober kell 17.15.
Samas võin teile praegu öelda, missugused vastused meile Rahandusministeeriumist tulid. Kõigepealt piirikaubandusest Eesti-Läti piiril. Piirikaubandus moodustab Rahandusministeeriumi suvise majandusprognoosi kohaselt ligikaudu 24,7% Eesti alkoholitarbimisest. Läti piirikaubanduse üldine osakaal eestlaste ostudes on käesoleva aasta prognoosi kohaselt 27,1%. Seejuures on piirikaubanduse osakaal kõige suurem Eesti elanike õlleostudes: see moodustab ligikaudu 32,3%. Seejuures on oluline tähele panna, et kuigi õlu moodustab 69–75% müüdud alkoholi liitritest, moodustub peamine aktsiisikahju kange alkoholi ostudelt. Juttu oli ka Soomest ja Rootsist. 2016. aastal moodustasid alkoholi piiriostud Soomes 17% ning Rootsis 12,5% nende riikide kogutarbimisest. Eesti ostude osakaal Soome piirikaubanduses on hinnanguliselt 10%. 2017. aastal kasvas piirikaubanduse maht Rootsis *ca* 13,5%, kuid Soomes vähenes *ca* 14%. Soomlaste hinnangul on piirikaubanduse vähenemise taga Eesti alkoholiaktsiisi määrade tõusust tulenenud hindade kallinemine. Aitäh!

14:19 Esimees Eiki Nestor
Küsimused komisjoni ettekandjale. Külliki Kübarsepp, palun!

14:20 Külliki Kübarsepp
Aitäh, hea esimees! Hea ettekandja! Mul on küsimus sellesama Eesti Gaasiliidu ettepaneku kohta. Kas te olete komisjonis arutanud seda, et võiks huvigrupid otse ära kuulata, et oleks võimalik arvestada reaalseid mõjusid ettevõtjatele? Mitte nii, et Riigikogu lähtub valitsuse soovist eelarveauke lappida.

14:20 Kersti Sarapuu
Komisjonis seda teemat ei käsitletud.

14:20 Esimees Eiki Nestor
Peeter Ernits, palun!

14:20 Peeter Ernits
Hea juhataja ja ettekandja! Ma hiljuti kuulsin, kuidas Läti parlamendiliige Spolitis ütles, et tegelikult oleks võinud selle aktsiisitõusu kooskõlastada naaberriikidega. Ta ütles ka, et Balti Assamblee Eesti delegatsioon ei ole selleks mitte midagi teinud. Kas sellest on juttu olnud ja kas see vastab tõele?

14:20 Kersti Sarapuu

Komisjonis nendel teemadel juttu pole olnud.

14:21 Esimees Eiki Nestor
Rohkem ei ole komisjoni ettekandjale küsimusi. Avan läbirääkimised. Reformierakonna fraktsiooni nimel Aivar Sõerd, palun!

14:21 Aivar Sõerd
Austatud esimees! Head kolleegid! Iseenesest sellele eelnõule – sellele, mis siin kirjas on – vastu seista pole põhjust. Täiesti selge on, et alkoholiaktsiisi tõstmine tuleb edasi lükata. Kui on soov ettevõtete konkurentsivõimet tõsta ja energia hindadele leevendust pakkuda, siis ka sellele on raske vastu vaielda. Pigem tuleb tähelepanu pöörata sellele, mida selle eelnõuga oleks veel pidanud tegema, aga mis on tegemata jäetud. Siin oleks pidanud üht-teist juures olema.
Kõigepealt, alustame gaasiaktsiisist. Teatavasti tõstis praegune võimuliit kaks aastat tagasi läbi surutud ulatuslike maksumuudatuste kobareelnõuga maagaasi aktsiisi 25% ja seda otsustati teha igal kolmel aastal perioodil 2018–2020. Nüüd tehakse väike leevendus suurettevõtetele. Võib muidugi vaielda, kas see on piisav või ei ole piisav, aga kodutarbijad on täiesti ära unustatud. Isamaa rahandusministri sõnum kodutarbijatele on: "Kodukulud üles!" Gaasiliit pöördus juba tookord rahanduskomisjoni poole tähelepanekutega, et kui see aktsiisitõus teostub, siis näiteks võrreldes Läti, Leedu ja Poolaga oleks aktsiisimäär Eestis 5–15 korda kõrgem. Samuti pöörasid nad tähelepanu sellele, et Eestis kasutatakse maagaasi kodu kütmiseks, vee soojendamiseks ja toidu valmistamiseks rohkem kui 100 000 tarbimiskohas. Ja kuna ka kaugkütte tasu tarbijatele sõltub maagaasi hinnast, siis mõjutab planeeritav maagaasi aktsiisimäära tõus valdavat osa Eesti elanikke, sh kaugküttepiirkondi, kus gaasi ei kasutata. Tänasel päeval võib öelda, et need ennustused on kõik teoks saanud. Kodukulud on kasvanud, ja kasvanud isegi, ma arvan, rohkem, kui gaasiliit tookord ennustas. Samuti nad ütlesid, et nende arvutuste kohaselt kallineb soojus pärast aktsiisitõusu nelja aastaga 20%. Ühe keskmise suurusega elamu või suurema pere korteri küttekulud suurenevad aktsiisitõusu tõttu 110 euro võrra aastas. See on nüüdseks realiseerunud. Ja realiseerunud on seegi nende ennustus, et arvestatav osa võidust, mis inimesed tänu tulumaksuvaba miinimumi tõusule peaks saama, korjatakse aktsiisi tõstes tagasi. Nii et kodutarbijad on täiesti ära unustatud.
Teine selle eelnõu teema on alkoholiaktsiis. On selge, et 2019. ja 2020. aastaks planeeritud tõusude ärajätmine piirikaubandust mitte kuidagi ei lõpeta. Rahandusministeerium isegi prognoosib mõningast piirikaubanduse suurenemist järgmisel aastal. Välja on tulnud ka selline seik – sellest kirjutas meedias asekantsler Dmitri Jegorov –, et laual isegi oli ettepanek aktsiisi langetada, kuna piirikaubandusega taheti midagi ette võtta. Selle hind oli 30 miljonit eurot, aga selleks võimuliit raha mitte kuidagi ei leidnud. Nii et otsustusvõimetuse tõttu, suutmatuse tõttu piirikaubanduse osas midagi ette võtta näeme piirikaubanduse jätkumist ka järgmistel aastatel. See ongi minu poolt kõik. Tänan tähelepanu eest!

14:25 Esimees Eiki Nestor
Rohkem läbirääkimiste soovi ei ole. Eelnõu 699 esimene lugemine on lõppenud. Määran muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 23. oktoobri, kellaaeg on 17.15.

---

2. 14:26 Tervishoiuteenuste korraldamise seaduse ja ravimiseaduse muutmise seaduse eelnõu (689 SE) esimene lugemine

14:26 Esimees Eiki Nestor
Sotsiaalkomisjoni algatatud tervishoiuteenuste korraldamise seaduse ja ravimiseaduse muutmise seaduse eelnõu (689 SE) esimene lugemine. Algataja ja ka komisjoni nimel teeb ettekande Viktor Vassiljev. Palun!

14:26 Viktor Vassiljev
Hea Riigikogu esimees! Lugupeetud kolleegid! Niisiis, tervishoiuteenuste korraldamise seaduse ja ravimiseaduse muutmise seaduse eelnõu nr 689. Selle eelnõu algatas sotsiaalkomisjon ja see on

asjaolu, mis tuleb eraldi ära märkida. Pahatihti juhtub ju niimoodi, et ministeeriumist söödetakse toorikud ette ja komisjon ainult tõstab kätt, aga praegusel juhul on nii, nagu peab olema: sotsiaalkomisjon algatas eelnõu ning Vabariigi Valitsus toetas seda.
Selle eelnõu eesmärk on võimaldada vahetada terviseandmeid digitaalselt Euroopa riikide vahel. See puudutab nii raviandmeid kui ka retsepte. Eelnõu koosneb kahest paragrahvist. Esimeses esitatakse tervishoiuteenuste korraldamise seaduse muudatus ja teises ravimiseaduse muudatus.
Tervishoiuteenuste korraldamise seadust täiendatakse uue peatükiga, mis reguleerib piiriülest terviseandmete vahetamist. Terviseandmete piiriülese edastamise projekti eesmärk on tagada välisriigis viibivatele inimestele kvaliteetsem arstiabi ja ravimite kättesaadavus tänu elektrooniliselt edastatavatele andmetele. Tervishoiuteenuste korraldamise seadusse tuuakse andmevahetusplatvormi mõiste: terviseandmete piiriülene andmevahetusplatvorm on digitaalne keskkond ravimiseaduse § 33 lõikes 1^1 nimetatud elektroonilise retsepti ja patsiendi haigusloo kokkuvõtte vahendamiseks. Liitunud riikideks võivad olla peale Eesti veel teised Euroopa Liidu liikmesriigid, samuti muud Euroopa Majanduspiirkonna liikmesriigid ja ka Šveits. Andmevahetus saab toimuda vaid juhul, kui riik on platvormiga liitunud.
Ravimiseaduse § 33 lõiget 1^1 täiendatakse viitega andmevahetusplatvormile, et tagada selgus, millisel moel tagatakse digiretseptivahetus ühinenud riikide vahel. Viide platvormile annab ka andmesubjektile õigusselguse, kus ja kes ning milliseid teda puudutavaid andmeid töötleb. Muudatusel on positiivne mõju tervishoiusüsteemi toimimisele, arstiabi kvaliteedile ja kättesaadavusele üldiselt. Patsient saab mugavamalt kasutada digitaalset lahendust terviseandmete piiriülesel töötlemisel ning ka kasutada digiretseptivõimalust väljaspool Eestit. Soomega andmete vahetamise testimine on läbitud ning testkeskkonnas andmed liiguvad. Lisaks Soomele on ka Horvaatia ja Portugal valmis digiretseptiandmeid vahetama.
24. septembril tegi sotsiaalkomisjon järgmised otsused. Esiteks, teha ettepanek võtta eelnõu täiskogu päevakorda 9. oktoobriks; teiseks, teha ettepanek esimene lugemine lõpetada; kolmandaks, teha ettepanek määrata muudatusettepanekute tähtajaks 12. oktoober ja neljandaks, määrata ettekandjaks komisjoni liige Viktor Vassiljev, kes on selle ülesande ka täitnud. Kõik need otsused võeti vastu konsensusega. Aitäh!

14:30 Esimees Eiki Nestor
Küsimused ettekandjale. Vilja Toomast, palun!

14:30 Vilja Toomast
Aitäh, härra esimees! Austatud ettekandja! Sa mainisid küll veel ainult Portugali, aga mis siis teiste Euroopa riikidega juhtub? Kui kaua see kõik aega võiks võtta? Millal me võiksime nagu rääkida tervest Euroopast? Haiguste kvalifikatsioon on ju kõikjal ühesugune. Miks see peaks nii kaua aega võtma ja me saame praegu rääkida ainult Portugalist?

14:30 Viktor Vassiljev
Aitäh hea küsimuse eest! Tegelikult ma ei hakanud vaeva nägema oma sõnastusega, vaid lugesin ette seletuse, mis on komisjoni ametnike koostatud. Ma loen selle lause veel kord ette: on öeldud, et lisaks Soomele on valmis ka Horvaatia ja Portugal. Nii et Horvaatiast oli ka juttu. Need on esimesed linnukesed. Praegu käib nagu pilootprojekt, platvormi testimine. Me ei saa, ma ei tea, kümnete riikidega neid platvorme testida, nii et Horvaatia ja Portugal kah ootavad, millal me valmis saame. Aga üldiselt ma väga loodan, et siin keegi vastu vaidlema ei hakka ja me saame piisavalt operatiivselt selle eelnõu ära menetleda. Rakendatakse platvorm ära ja asi lähebki käima. Keegi sellega venitada ei taha. Aitäh!

14:31 Esimees Eiki Nestor
Rohkem ettekandjale küsimusi ei ole. Aitäh! Avan läbirääkimised. Tanel Talve, palun, Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni nimel!

14:31 Tanel Talve
Lugupeetud istungi juhataja! Head kolleegid! Sotsiaaldemokraatlik Erakond toetab seda eelnõu mitmel põhjusel. Loomulikult on meie jaoks väga tähtis seista kõikide kaasmaalaste eest, ükskõik, kus nad siis parasjagu viibivad. Teada on, et väga paljud meie inimesed on kas olude sunnil või siis muul põhjusel

valinud endale töökohaks naaberriigi Soome, kus palgatase ja seoses sellega ka elatustase on palju kõrgem kui Eestis. Me peame astuma väga konkreetseid samme, et näidata: Eesti riik hoolib kõikidest oma inimestest ja ootab neid koju tagasi. Seetõttu tervitame kõnealust eelnõu, mille eesmärk on võimaldada vahetada digitaalselt terviseandmeid, esialgu siis põhjanaaber Soomega. See teeb elu lihtsamaks ja paremaks nii patsientidel kui ka arstidel ja apteekritel.
Tähtis on ka toonitada, et eelnõu laiem eesmärk on vahetada digiretsepte ja haiguslugusid ka teiste Euroopa Liidu liikmesriikidega. Nagu juba öeldud, lisaks Soomele on ka Portugal ja Horvaatia andnud valmisoleku neid andmeid vahetada.
Loomulikult ei tohi unustada, et ega meil siin kodus ka veel selles vallas asjad kõik sugugi korras ei ole. Meie endi andmebaaside omavaheline suhtlus vajab tõsist arendamist. See on üks olulisemaid eeldusi meie riigi efektiivsemaks juhtimiseks ja haldamiseks, aga ka teenuste pakkumise parandamiseks. Nii on tegu riigireformi olulise osaga.
Ma loodan väga, et andmevahetus Soome ja Eesti vahel suureneb veelgi, et lihtsustada nende inimeste elu, kes sageli üle lahe sõidavad. Väga paljud Eesti ja Soome inimesed liiguvad regulaarselt kahe riigi vahel ja seetõttu on oluline, et andmed hakkavad lisaks tervishoiule liikuma ka muudes valdkondades. Paljudel Eesti inimestel on Soomes elades ja töötades vaja esitada Soome ametiasutustele erinevaid tõendeid Eesti registritest. Nende väljastamine suurendab Eesti ametiasutuste halduskoormust, rääkimata asjaajamise mõttetult bürokraatlikuks muutmisest inimeste jaoks. Samal ajal on kõik vajalikud andmed juba praegu elektroonilistes registrites ju olemas ja meil on vaja lihtsalt saada Soome ja Eesti ametiasutuste andmebaasid omavahel automatiseeritult suhtlema.
Meie loodud X-tee, mille ka Soome on juba kasutusele võtnud, on Eesti e-riigi olulisimaid tugisambaid, mis on andmete liikuma saamiseks ideaalne platvorm. Hea uudis on see, et juba käesoleva aasta veebruaris valmis tehniline lahendus, mis võimaldab X-tee kaudu andmete vahetamist Eesti ja Soome vahel. Haigekassa, maksu- ja tolliamet, liiklusregister ja ka rahvastikuregister mõlemas riigis on olnud esimesed, kes on valmis andmeid omavahel vahetama. Nii et töö käib. Digikoostööd Soomega, aga ka teiste Euroopa Liidu riikidega tuleb aktiivselt edasi arendada, et andmete automatiseeritud liikumine kiiremini paraneks. Loomulikult on tervise valdkonnas digiretseptide ja haiguslugude piiriülene kasutamine Eesti ja Soome vahel väga praktiline ja oluline samm, aga automaatne andmevahetus riikide vahel peab toimima hakkama ka näiteks töötuskindlustuse ja muude toetuste ja teenuste osas, et need oleksid inimestele kättesaadavamad. Ma loodan väga, et Eesti ja Soome digikoostöö annab jõulise tõuke selle levimiseks üle maailma. Euroopa digitaalne ühisturg on selle liidu eduka edasitoimimise tähtsaimaid eeldusi.
Aga, head kolleegid, ma tahan ühte asja veel rõhutada. Me peame meeles pidama, et kõige tähtsam ei ole mitte tehnoloogia, vaid inimlikkus. Ma tean juhtumit, kus aastaid olude sunnil Soomes elama ja töötama pidanud noor perekond loobus koju tagasi pöördumast, kuna Eesti kooli juhtkonna suhtumine nende lastesse jättis pehmelt öeldes soovida. Ma pean väga oluliseks, et me kõik näitaksime välja, et meie inimesed on Eestisse tagasi oodatud. Ja siin ei ole küsimus mitte masinates ega tehnoloogias, vaid meie kõigi suhtumises. Käesolev eelnõu näitab riigi suhtumist, et me pole tõepoolest oma inimesi unustanud ja et me hoolime. Seetõttu palun teil seda eelnõu menetledes olla hoolivad ja lõppkokkuvõttes seda toetada. Tänan tähelepanu eest!

14:35 Esimees Eiki Nestor

Rohkem läbirääkimiste soovi ei ole. Eelnõu 689 esimene lugemine on lõppenud. Määran muudatusettepanekute tähtajaks 12. oktoobri kell 16.

---

3. 14:36 Riigikogu otsuse "Riigikogu otsuse "Riigikogu probleemkomisjoni moodustamine riigireformi arengusuundade väljatöötamiseks" muutmine" eelnõu (688 OE) esimene lugemine

14:36 Esimees Eiki Nestor

Nüüd Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni esitatud Riigikogu otsuse "Riigikogu otsuse "Riigikogu probleemkomisjoni moodustamine riigireformi arengusuundade väljatöötamiseks" muutmine" eelnõu (688 OE) esimene lugemine. Algatajapoolne ettekandja on Tanel Talve. Palun!

14:36 Tanel Talve
Tere jälle! Ega sellest eelnõust pikalt midagi rääkida pole. Selle eesmärk on nimetada riigireformi arengusuundade väljatöötamiseks moodustatud Riigikogu probleemkomisjoni asendusliikmeks Liisa Oviiri asemel Kalvi Kõva. Kuna me kõik teame, et Kalvi Kõva on väga suur riigireformi mõtete toetaja, siis ma usun, et tema asendusliikmeks olemine saab olema väga tõhus. Nii et palun teda toetada!

14:37 Esimees Eiki Nestor
Oota nüüd, algataja!

14:37 Tanel Talve
Vabandust! Äkki keegi tahab tõesti küsida ka.

14:37 Esimees Eiki Nestor
Küsimused eelnõu algatajale. Peeter Ernits, palun!

14:37 Peeter Ernits
Hea juhataja! Hea ettekandja! Jah, Kalvi on tõesti Kõva, aga kui seda komisjoni loodi, siis oli arutelu all, kui kaua see komisjon peaks toimetama. Ja oli kava, et mitte koosseisu lõpuni. Aga ma küsin nüüd selle kohta, et vähe aega on järele jäänud. Mis selle aja jooksul ees seisab? Kas midagi suurt, kus Kalvi ja teised komisjoni liikmed saavad kõvasti panustada?

14:37 Tanel Talve
Jaa, meie komisjoni suur eesmärk ja töö on seisnenud riigireformi põhialuste väljatöötamises ja see töö käib praegu hooga. Selle protsessi juures on Kalvi olnud juba väga palju abiks ja ma loodan, et on nüüd veel rohkem.

14:38 Esimees Eiki Nestor
Peeter Ernits, palun! Aa, vabandust! Erikomisjoni liikmete nimetamise eelnõude puhul on igal Riigikogu liikmel õigus esitada üks küsimus kummalegi ettekandjale. Nii et Peeter Ernits saab soovi korral esitada oma küsimuse teisele ettekandjale, aga Tanel Talvele rohkem mitte. Aitäh! Põhiseaduskomisjoni ettekandja on Helmut Hallemaa.

14:38 Helmut Hallemaa
Austatud esimees! Head kolleegid! Oluline otsuse eelnõu 688 oli põhiseaduskomisjonis arutlusel 25. septembril. Nagu me kuulsime, üks tubli Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni liige riigireformi probleemkomisjoni asendusliikmete pingil asendatakse erakonna teise tubli liikmega. Komisjon tegi menetluslikud otsused: teha ettepanek võtta see eelnõu päevakorda tänaseks, 9. oktoobriks, teha ettepanek viia läbi lõpphääletus ja määrata ettekandjaks komisjoni liige Helmut Hallemaa. Kõik otsused sündisid konsensusega. Aitäh!

14:39 Esimees Eiki Nestor
Küsimused põhiseaduskomisjoni ettekandjale. Peeter Ernits, palun!

14:39 Peeter Ernits
Hea juhataja! Hea ettekandja! Ma olen sunnitud sinult küsima, aga mõte jääb samaks. Aega on vähe jäänud ja asendusliikmed on, nagu nad on, aga mis suurt on nüüd lähikuudel plaanis ja millal oodatud lõppraport tuleb? Millal siis neid kuldmune võib lugeda, kas veebruari lõpul või millal? Aitäh!

14:40 Helmut Hallemaa
Aitäh küsijale! Ka põhiseaduskomisjonis ja fraktsioonides on arutatud üldse komisjonide rolli ja töökoormust, sh ka probleemkomisjonide mõttekust ja moodustamist praeguses koosseisus. Riigikogu kodu- ja töökorra seaduses tahetakse ilmselt teha muudatusi, aga neid väga põhimõttelisi muudatusi me tõenäoliselt selles koosseisus ei tee. Ilmselt jäävad suuremad muudatused järgmisse Riigikogu koosseisu. Aga riigireformi probleemkomisjon kindlasti oma lõppraporti sõnastab ja detsembrikuus

tuleb teema olulise tähtsusega riikliku küsimusena siin saalis teist korda arutusele. Esimene kord oli kevadel, oli igati asjalik, asjalike ettekandjatega arutelu ja leidis teie poolt ka sooja ja aktiivset vastuvõttu. Aitäh!

14:40 Esimees Eiki Nestor

Rohkem põhiseaduskomisjoni ettekandjale küsimusi ei ole. Avan läbirääkimised. Läbirääkimiste soovi ei ole.
Austatud Riigikogu! Eelnõule 688 muudatusettepanekuid ei esitatud, seega läheme lõpphääletuse juurde. Austatud Riigikogu, panen hääletusele Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni esitatud Riigikogu otsuse "Riigikogu otsuse "Riigikogu probleemkomisjoni moodustamine riigireformi arengusuundade väljatöötamiseks" muutmine" eelnõu 688. Palun võtta seisukoht ja hääletada!
Hääletustulemused
Eelnõu vastuvõtmise poolt oli 50 Riigikogu liiget, vastu ei olnud keegi, erapooletuid ei olnud. Eelnõu 688 on otsusena vastu võetud.

---

4. 14:43 Hasartmängumaksu seaduse ja Eesti Kultuurkapitali seaduse muutmise seaduse eelnõu (632 SE) teine lugemine

14:43 Esimees Eiki Nestor

Vabariigi Valitsuse algatatud hasartmängumaksu seaduse ja Eesti Kultuurkapitali seaduse muutmise seaduse eelnõu (632 SE) teine lugemine. Rahanduskomisjoni ettekandja on Mihhail Stalnuhhin, komisjoni esimees. Palun!

14:43 Mihhail Stalnuhhin

Härra esimees! Lugupeetud kolleegid! See seaduseelnõu algatati 7. mail käesoleval aastal. 29. mail toimus komisjonis esimene arutelu ja 6. juunil ka eelnõu esimene lugemine. Kõik otsused võeti komisjonis vastu konsensusega ja esimene lugemine sai lõpetatud.
Tuletan meelde selle eelnõu sisu. Selle kohaselt jaotatakse need vahendid, mis laekuvad riigieelarvesse hasartmängumaksust, ümber kultuurkapitali ja ministeeriumide valitsemisalade vahel. Meil oli esimese ja teise lugemise vahel üsna pikk aeg, terve suvi, ja nii jõudsime asjasse puutuvate organisatsioonidega suhelda. Meile laekus viis kirjalikku arvamust, nendest neli on seaduseelnõu üheselt toetavad ja üks on vastu. See on Eesti Punase Risti arvamus. Asi on selles, et seni moodustab 3,9% laekuvast hasartmängumaksust Eesti Punase Risti eelarve, eelnõu kohaselt see jaotus kaob. Mina olen kohtunud Punase Risti Euroopa regiooni asedirektoriga, Eesti Punase Risti juhatuse esimehega. Neid kohtumisi on olnud ka teistel, tänagi kohtus Keskerakonna fraktsioon Eesti Punase Risti juhtkonnaga. Me oleme saanud Sotsiaalministeeriumilt kinnituse, et mitte keegi ei lõpeta Eesti Punase Risti finantseerimist. Rahastamine jätkub, aga vahendeid nad hakkavad saama mitte riigieelarvest otse, vaid Sotsiaalministeeriumilt.
Selle teadmisega oli meil 24. septembril komisjoni istung, kus me arutasime eelnõu enne teist lugemist. Võeti vastu neli konsensuslikku otsust: pakkuda välja viia arutelu läbi täna, 10. oktoobril, teine lugemine lõpetada ning kui teine lugemine lõpetatakse, siis kolmas lugemine läbi viia 17. oktoobril. Nagu ütlesin, kõik otsused olid konsensuslikud.
Nüüd muudatusettepanekute juurde. Komisjonidelt ega fraktsioonidelt neid ei laekunud. Samas on kolm muudatusettepanekut selles tabelis, mis eelnõu juurde käib, siiski olemas. Kõik on tehnilist laadi. Esimene muudatusettepanek on asendada sõna "programm" sõnaga "edendamine". Selgitusest saab välja lugeda, et mingi konkreetse programmi nimetamine seaduse tekstis ei ole põhjendatav, see lihtsalt ei käi seaduse teksti juurde. Kahes muus muudatuses on kokku neli punkti, millega muudetakse üksikuid sätteid. Ühel juhul on ekslikult välja jäetud midagi, mis pidi jääma seadusesse, teises kohas aga on ekslikult lisatud sätteid, mis sisuliselt on niigi seaduses juba olemas. Kui kedagi huvitab, siis ma võin sellest pikemalt rääkida, kuid midagi huvitavat seal vist ei ole. Komisjoni töö kohta on see kõik.

14:47 Esimees Eiki Nestor

Küsimused ettekandjale! Lauri Luik, palun!

14:47 Lauri Luik
Aitäh! Selle eelnõu koostajad keskenduvad oma argumentatsioonis minu arvates kahele märksõnale. Üks on läbipaistvuse suurendamine ja teine suurem eesmärgipärasus, kui me räägime Hasartmängumaksu Nõukogu kaotamisest. Kui me vaatame, kuidas see nõukogu on siiani töötanud, siis sa ise ka nõukogu liikmena tead hästi, et ministeeriumides läbivad projektid esimese sõela ja nõukogusse jõuavad projektid, mis nõuetele vastavad. Ning nõukogu, mis koosneb kõikide parlamendierakondade esindajatest ja ka ministeeriumide kantsleritest, teeb otsuse, mis projekte mis mahus toetada. Nüüd, välja pakutud alternatiivi kohaselt, mis on küll poolik ja veel läbi töötamata, saavad mõni MTÜ ja mõni ministeerium selle raha jagamise endale. Kuidas sinu arvates on: see kehtiv süsteem *versus* kavandatav süsteem, kumb on läbipaistvam ja eesmärgipärasem?

14:48 Mihhail Stalnuhhin
Ma hea meelega jagaks oma isiklikku arvamust. Paraku pean ütlema, et teise lugemise eelse arutelu käigus komisjonis seda teemat ei tõstatatud, me pole lihtsalt sellest rääkinud. Ma ainult nendin, et minu arvamus kogu sellest asjast on veidi teistsugune, aga sellel seaduseelnõul on kolmanda sektori organisatsioonide toetus ja ka rahanduskomisjoni konsensuslik toetus. Mida ma sellele veel võin lisada? Tõenäoliselt seisab meil ees uue süsteemi äraproovimine.

14:49 Esimees Eiki Nestor
Peeter Ernits, palun!

14:49 Peeter Ernits
Hea juhataja ja ettekandja! Küsin samal teemal, et keegi otsustas, et tuleks Hasartmängumaksu Nõukogu likvideerida ja hakata raha kuidagi teistmoodi jagama. Sa väljendasid siin oma seisukohta. Aga ma küsin: kas kolleeg Märt Sults on sellega rahul, et kõik nii läheb? Nii palju kui ma mäletan, on ta selgelt välja öelnud, et see hea idee ei ole. Kuidas praegu on?

14:50 Mihhail Stalnuhhin
Aitäh! Püüdes olla korrektne, ma kinnitan, et tema arvamus pole mulle ei kõnedest ega mingitest artiklitest või mujalt meediast teada.

14:50 Esimees Eiki Nestor
Monika Haukanõmm, palun!

14:50 Monika Haukanõmm
Tänan, härra juhataja! Hea ettekandja! Praegune süsteem on suhteliselt arusaadav ja mõistetav. Kõikides ministeeriumides on suurprojektid, nimelt aastaprojektid, ja ka väikeprojektid, mida saab iga kuu esitada. On ka teada summad. Tutvunud seletuskirjaga, saan ma aru, et tegelikult läheb taotlejate jaoks natuke asi segasemaks – iga ministeerium hakkab raha jagama omamoodi. Kultuuriministeerium näiteks annab raha Rahvakultuuri Keskusele, spordiraha läheb EOK-le, samas Haridus- ja Teadusministeerium ütleb, et nad üldse ei hakka enam raha jagama, vaid suunab selle teatud programmidesse, Sotsiaalministeerium ütleb, et meie jätame suurprojektid endale, väikeprojektid suuname välja. Selline hästi suur variatiivsus hakkab ministeeriumides olema. Kas teile ei tundu, et oleks vaja ikka mingit ühtsemat lähenemist? Taotlejatel on väga keeruline seda süsteemi mõista.

14:51 Mihhail Stalnuhhin
Aitäh, hea küsimus! Jah, iga minister hakkab määrusega kehtestama jagamisskeemi ja kõiki tingimusi, mis sinna juurde käivad. Samas mina näiteks olen tegelenud projektitööga juba varsti 30 aastat ja ma mäletan veel aega, kus ma käisin siin ühes naaberhoones kultuuriatašeega kokku leppimas. Vaat niiviisi me saimegi mingid vahendid kokku. Ma mäletan seda aega, seda, kuidas pingutati selle nimel, et see töö saaks mingi süsteemse iseloomu. Samas, ükski mehhanism ei tööta lõpmatuseni. Alati on muutuste soovijaid. Neile, kes ei tea, mis on ajaloos kunagi varem olnud, tundub, et kuidagi muutes on võimalik asju paremaks teha.
Ma pean tunnistama, et ise ma arvasin, et sellised otsused võiks jääda järgmise Riigikogu, mitte meie

otsustada. Aga kõik, kes asjaga on tegelenud, kes on Hasartmängumaksu Nõukogus kunagi olnud, teavad, et me korra kuus saame kokku, meil on ees tabel, õigemini neli tabelit, kus on kirjas mitukümmend projekti ja ka nendele tehtud hindamised. Mind lepitab selle eelnõuga see, et kui ma seda tabelit näen, siis ma kujutan ette, milline eeltöö on tehtud. See tähendab, et kuskil istuvad inimesed, kes on kohustatud kõik need projektid läbi lugema, kokkuvõtte tegema, mingi hindamisskaala alusel neid hindama ja meile välja pakkuma selle variandi. Pluss see teadmine, et sugugi mitte iga kuu ei paku keegi Hasartmängumaksu Nõukogu liikmetest midagi muuta. Iga teine istung on selline, kus kinnitatakse ära ministeeriumi pakutud projektid. See äratab minus lootust, et ka niiviisi on võimalik töötada.
Aga ma ütlen, et me elame elavas maailmas ja kui kunagi tekib arusaam, et midagi on tehtud valesti, siis on alati võimalik kogu see temaatika järjekordselt ühe katuse alla ehk Hasartmängumaksu Nõukogusse ühendada. Praegu on raske eelnõule vastu vaielda, sest selle poolt on nii kolmas sektor kui ka need inimesed, kes tegelevad projektidega ministeeriumides. Ma ei tea, kas ma andsin teie küsimusele ammendava vastuse. Mulle tundub, et andsin küll.

14:54 Esimees Eiki Nestor
Peeter Ernits, palun!

14:54 Peeter Ernits
Hea juhataja! Hea ettekandja! Sina rahanduskomisjoni esimehena nagu esitled pruuti, kes on võib-olla natukene vigane, ja avaldasid ka oma arvamust. Ma mäletan, et kui ma olin Keskerakonna fraktsioonis, siis Hasartmängumaksu Nõukogu esimees Märt Sults ütles selle kava kohta ikka üsna halvasti. Minu küsimusele vastates sa ütlesid, et ta ei ole ajakirjanduses selle kohta arvamusi jaganud. Kas tema hääl on viimasel ajal millegipärast fraktsiooni seinte vahel vaiksemaks jäänud? Ja kust tuleb see surve teha selline samm ja Hasartmängumaksu Nõukogu kaotada ning teha selline jaotus, nagu praegu ette pannakse? Võib-olla see on hea idee, ma ei tea, aga kust tuleb surve? Ja kas kolleeg Märt Sults on fraktsiooni seinte vahel selles küsimuses kuidagi vaiksemaks jäänud viimasel ajal?

14:55 Mihhail Stalnuhhin
Aitäh! Kaks parandust kohe. Ma ei öelnud, et nõukogu esimees on jäänud vaiksemaks või midagi sellist. Ma ütlesin, et ma pole Märt Sultsi seisukohti lugenud, ma pole kursis. Ausalt öeldes mind meedia, ajalehed ja eriti sotsiaalmeedia absoluutselt ei huvita. Mina eelistan sellele inimestega suhtlemist ja kui sa sellega tegeled, siis sul pole aega seda paksu … Hea küll! Ma ei tea, võib-olla ta on midagi avaldanud. Ja ma ütlesin selle välja. Võib-olla ta on häält teinud, võib-olla ei ole. Survest ma siin ei räägiks, asjad muutuvad loomulikul moel mõnikord. Ja mõnikord, kui sa näed, et läheb vales suunas, siis sinu arvamus, teadmine, kuidas on vaja teha, ei aita absoluutselt.
Ma näiteks tuletan meelde neile, kes on siin pikemat aega olnud, et ma olen juba 20 aastat pidevalt rääkinud nendest vigadest, mida tehakse eesti keele õpetamisel. Ma olen diplomeeritud eesti keele õpetaja, ma tean, millest ma räägin. Aga alati on võitnud nende inimeste arvamused, kes ei tea mitte tuhkagi ei õpetamise protsessist, ei eesti keelest. Eestlased, kui neile esitab küsimusi filoloog, ei ole võimelised neile vastama. Sama on ka vene keelega: keskmine venelane ei tea vene keele grammatikat, ei tea, kuidas seda õpetada.
Tähendab, elu on selline, Peeter. Mitte alati ei võida need, kes teavad täpselt, kuidas peab olema. Tavaliselt võidavad asjaarmastajad. Aga juhtub ka niiviisi, et arvamused on enam-vähem võrdsed ja lihtsalt on mingi ühe või teise poole ülekaal. Ma veel kord kordan, mida ma täna juba olen siin rääkinud. Mind lohutab see, et teisel pool on kõik need inimesed, kes tegelikult nende projektidega tegelevad. Meie tuleme kokku, vaatame ühe silmaga üle, teeme mingid ettepanekud – seda mõnikord, üsna harva. Nendel, kes tegelikult asjaga tegelevad, peab olema mingi õigus seda süsteemi muuta.

14:58 Esimees Eiki Nestor
Heidy Purga, palun!

14:58 Heidy Purga

Aitäh, hea eesistuja! Lugupeetud ettekandja! Selline küsimus Hasartmängumaksu Nõukogu kohta. Käesoleva aasta novembrikuu on tähtajaks järgmise aasta suurprojektide esitamisel. Jaanuaris tuleval aastal kaob nõukogu ära. Mis te arvate, missugust kindlust see taotlejatele tekitab? Mis ikkagi vahepeal juhtub?

14:58 Mihhail Stalnuhhin
Aitäh küsimuse eest! Ma ei tea, ma pole ammu selle poole peal olnud ega kujuta ette, milliseid tundeid see tekitab. Aga selle eelnõu arutelu on olnud üsna avalik, sellest on üht-teist uudistes ilmunud ja vähemalt minu käest on selle kohta kaamera ees küsitud jne. See peaks tähendama, et sotsiaalselt aktiivsed inimesed, kes tavaliselt nende projektidega tegelevad, peaksid asjaga kursis olema. Ma kordan veel üks kord: me saime viis arvamust. Suvaline organisatsioon, suvaline isik oleks võinud neid saata. Neid tuli viis ja neli neist olid positiivsed algusest lõpuni. Eesti Punase Risti probleem – noh, kõik saavad aru, et see on veidi erandlik organisatsioon ja sellega peaks eraldi tegelema. Aga üldisest massist, kolmanda sektori kogukonnast mingit negatiivset arvamust ei tulnud.

14:59 Aseesimees Enn Eesmaa
Helmut Hallemaa.

14:59 Helmut Hallemaa
Aitäh, eesistuja! Hea kolleeg ja pinginaaber ettekandjana! Sa tõid välja Eesti Punase Risti, kes esitas eelnõu kohta kriitilise arvamuse. Aga sa vist ei öelnud neid nelja organisatsiooni, kes esitasid positiivse arvamuse hasartmängumaksu seaduse ja Eesti Kultuurkapitali seaduse muutmise seaduse eelnõu kohta. Ma küsingi: kes olid need, kes ei pidanud seda uut süsteemi, kui kasutada Peeter Ernitsa sõnu, vigaseks pruudiks, vaid igati elujõuliseks ja toredaks pruudiks ja toetasid süsteemi muutmist?

15:00 Mihhail Stalnuhhin
Jah, nüüd ma pean paberilt lugema muidugi: need on Vabaühenduste Liit, Teaduse ja Kultuuri Sihtasutus Domus Dorpatensis, MTÜ Sotsiaalsete Ettevõtete Võrgustik ja MTÜ Mondo.

15:00 Aseesimees Enn Eesmaa
Monika Haukanõmm, palun!

15:00 Monika Haukanõmm
Aitäh, härra juhataja! Hea ettekandja! Olgu öeldud, et minu arvates seda süsteemi tulebki muuta ja ma põhimõtteliselt toetan seda muudatust, et asi läheks selgemaks. Samas, kui meie ees on eelnõu ja siin on seletuskiri, kuidas hakkab asi toimuma, siis tahaks, et see oleks piisavalt mõistetav ja arusaadav, et oleks vastused teatud küsimustele. Kas uuendus ei peaks seletuskirjas siiski olema taotlejatele arusaadavamalt esitatud? Kui Sotsiaalministeerium ütleb, et nad kuulutavad välja taotlusvooru partnerorganisatsiooni leidmiseks, ja ütleb, et otsus tehakse lähiajal, kas teile on teada, millal see "lähiaeg" käes on? Kas see on teada? Või kui EOK-sse läheb üle spordi toetamine, kas sealt siis ikka toetatakse näiteks ka liikumisharrastuse edendamist? Millised on need proportsioonid? Või kui Haridus- ja Teadusministeeriumi alla läheb koolisport, kas selleks on raha kindlustatud? Mulle tundub, et seletuskirja selgitused ei ole piisavad.

15:01 Mihhail Stalnuhhin
Tähendab, tegu on seaduseelnõu seletuskirjaga. Kõik see, millest te rääkisite, peab olema pärast seaduse vastuvõtmist määrustes, mille kinnitavad ministrid. Kui oleks olnud selline eesmärk, et need määrused oleksid lisatud seletuskirjale – noh, ma ütleks niiviisi, et see ei saa olla lõplikult valmis dokument. Keegi ju tegelikult ei tea, millega asi siin saalis lõpeb. Kas on mõtet ühte või teist dokumenti perfektselt ette valmistada, kui pole teada, ega see töö pärast kaduma ei lähe? Nii et ma arvan, et kõik need üksikasjad, mida te nimetasite, leiavad kirjeldust nendes määrustes. Vaevalt on seletuskirjas võimalik kõike selgitada.
Ma toon teile ühe näite. Me oleme siin saalis sellel teemal mitu korda rääkinud, seda ka teie

fraktsioonikaaslase Jüri Adamsiga. See on üks väheseid küsimusi, mille puhul me solidaarsed oleme. Me mõlemad arvame ja oleme sellel teemal ka siit tribüünilt sõna võtnud, et seadus peab olema konkreetne, seaduses peab olema kirjas kõik, mis selle täitmiseks vajalik on. Näiteks praegu on rahanduskomisjoni menetluses üks seaduseelnõu, mille kohaselt mingi käibemaksu tagastamise tingimus on, et see hakkab kehtima ettevõtja jaoks, kellel on laitmatu maine. Eile komisjon otsustas, et meie ei hakka läbi viima selle eelnõu teist lugemist enne, kui see "laitmatu maine" tekstist kaob. Ma võiksin pikalt teile selgitada, mida see tähendab. Ma ütleks kindlusega sada protsenti, et pool siin saalis olijatest ei lähe selle laitmatu reputatsiooni alla, ei ole sellise reputatsiooniga. Esiteks meil on kahtlaseid sõpru, millest räägib seletuskiri. Jumal küll, kuidas sa elad kas 30 või 60 aastat siin ilmas ja sul ei ole kahtlaseid tuttavaid?! Kus sa elanud oled, huvitav?! Nii et sellised asjad läbi ei pääse. Aga selles seletuskirjas, mis teil praegu käes on, on minu arvates enam-vähem kõik ära selgitatud. Noh, jäävad muidugi mingid küsimused, aga need on selle kohta, kuidas seda korda hakatakse kasutama, ja see sõltub juba ministri määrusest.

15:04 Aseesimees Enn Eesmaa
Palun, Külliki Kübarsepp!

15:04 Külliki Kübarsepp
Aitäh, hea aseesimees! Hea ettekandja! Riigireformi probleemkomisjonis on Arenguseire Keskuse esindajad tõdenud, et me küll räägime sõnakõlksust "kaasamine" ja laia avalikkusega arvestamisest valitsemisel, kuid igapäevakogemused näitavad, et Eesti valitsemine muutub järjest tsentraalsemaks. Ja seda tsentraalset valitsemist eelkõige viljelevad ministeeriumid. Kas selle eelnõu puhul ei ole ohtu, et me muudame valitsemise veel tsentraalsemaks ja ühel hetkel on need huvirühmad hädas, et neid ei arvestata, ja pöörduvad meie poole palvega, et teie, rahvaesindajad, äkki aitate meid?

15:05 Mihhail Stalnuhhin
Kui nad seda teevad, siis ma ütlen: noh, ma ju rääkisin teile. Ja siis me võtame selle jaotusmehhanismi uuesti kasutusele, kui liiga hilja ei ole. Ma loodan, et ei ole veel liiga hilja. Aga kui seda ei toimu, siis see tähendab, et tegelikult ei olnud see eksperiment liiga valus. See nagu tekitab töörahu. Kas see on liiga tsentraliseeritud? Ma saan aru, et järgmise sammuna siin kõlaks süüdistus õitsvas totalitarismis, eks ju. Vaevalt selline väike muudatus meie riigi põhimõtteid tõsiselt muudab. See on lihtsalt tehnoloogia.

15:06 Aseesimees Enn Eesmaa
Henn Põlluaas, palun!

15:06 Henn Põlluaas
Aitäh! Olgem ausad, igasuguse demokraatliku institutsiooni asendamine ühe ministri otsustusega riivab nii avatust, läbipaistvust kui ka demokraatlikke printsiipe, nagu ma juba ütlesin. Sellist institutsiooni kujutab endast ka nõukogu, kus on tegemist ikkagi avatud protseduuride ja eri osapoolte osalusega. Ma olen kuulnud siit ja sealt, et tegemist ei ole mitte Keskerakonna ettepanekuga, tegemist ei ole ka mitte Isamaaliidu ettepanekuga. Kas see otseselt me riigi demokraatiat riivav ettepanek tuli sotside leerist? Aitäh!

15:07 Mihhail Stalnuhhin
Aitäh! Küsimuse algus oli väga huvitav. Ausalt öeldes, kui see eelnõu meile laekus, Henn, siis mina arvasin, et need inimesed, kes on praegu Hasartmängumaksu Nõukogus või kes on seal varem olnud, kuidagi ütlevad välja oma arvamuse. Mina ei saa siin muidugi liider olla, mind on lihtsalt fraktsioon nõukogu liikmeks esitanud. Keegi teine peaks mängima peamist rolli. Aga tõenäoliselt ma oleks selle ettepanekuga liitunud. Ent esiteks ei toimunud mitte midagi siin Riigikogu saalis. Siin peaks olema 10–15 inimest, kes on kas praegu või olid varem selles nõukogus, eks ju. Mitte keegi ei liigutanud näppu. Ja punkt kaks: minu teada on selliseid katseid tehtud juba mitu korda. Me ei ole esimene Riigikogu koosseis, kus püütakse niiviisi seda probleemi lahendada. Nii et vaevalt sinu nimetatud initsiaator on õige. Tõepoolest, see ettepanek tuli siiski ministeeriumidest ja nendelt ametnikelt, kes tegelevad otseselt selle tööga, nende projektide hindamise ja ettevalmistamisega. Aitäh!

15:09 Aseesimees Enn Eesmaa
Suur tänu ettekandjale! Rohkem küsimusi ei ole. Avan läbirääkimised. Lauri Luik.

15:09 Lauri Luik
Austatud juhataja! Head Riigikogu liikmed! Ma olen sel teemal siin puldis juba mitu korda rääkimas käinud ja oma mälu järgi rõhutanud sedasama, mida ma veel kord rõhutama tulin. Mulle on jäänud küll mulje, et me ajame vana kaevu täis enne, kui uus kaev valmis on. Juhtivkomisjoni esimees viitas siin puldis, et paljud kolmanda sektori organisatsioonid on sellele eelnõule toetust avaldanud. Mina olen vist juba üle kümne aasta selles nõukogus olnud ja iga päev nendesamade kolmanda sektori organisatsioonidega suheldes olen saanud risti vastupidist tagasisidet. Ollakse väga mures, milline saab olema tulevik, ja ka selle pärast, milline on alternatiiv, mida välja pakutakse. Neli vabaühendust on ütelnud, et see on väga hea eelnõu ja nad toetavad seda, aga mul on tekkinud küsimus, mida nad täpselt toetavad. Sest kui me seda eelnõu loeme, siis me ei näe seal konkreetset süsteemi.
Ma ei võitle vastu sellele, et muuta olukorda kuidagi paremaks või efektiivsemaks. Hea meelega muudaks! Sellepärast me siin töötamegi, et Eesti riiki ja meie toimivaid mehhanisme efektiivsemaks, paremaks ja läbipaistvamaks muuta. Aga selleks, et me saaksime otsustada, peab meil olema alternatiiv teada. Ma ei näe siin laual täna alternatiivi, kuidas see uus süsteem täpselt toimima hakkab. Seetõttu ma väidan, et see eelnõu on rutakas, kuigi seda muudatust on kavandatud juba aastaid. Jah, see jutt on olnud ringluses. Loomulikult on nii ministeeriumide kui nende üksikute MTÜ-de huvi, kes seda raha tulevikus loodavad jagama hakata, see, et nad saavad kontrolli enda kätte. Nendel on muidugi mugav seda teha, aga praegune süsteem toimib teatavasti nii, et ministeeriumi spetsialistid töötavad valdkonniti neile saadetud projektid läbi, sõeluvad välja need, mis ei vasta nõuetele, ja panevad rivistusse need, mis vastavad nõuetele ja seatud tingimustele ja kordadele. Ja edasi saadetake see Hasartmängumaksu Nõukogusse, mis koosneb kõigi parlamendierakondade esindajatest pluss veel nendesamade valdkonnaministeeriumide kantsleritest. Ja alles nõukogu teeb lõppotsuse. *Versus* siis nüüd see süsteem, mida välja pakutakse ja mis minu hinnangul ei olegi süsteem, vaid on lihtsalt mingisugune väga toores mõte, et valitakse välja mõned MTÜ-d, kelle käsutusse läheb raha ja kes hakkavad seda oma valdkonnas jagama, või siis mõned ministeeriumid, kes oma valdkonnas hakkavad seda jagama. Kuidas täpselt, kes saavad olema need inimesed, kes seda tegema hakkavad, seda meile ei ole öeldud.
Olen ise aastaid vabatahtliku tegevusega tegelenud ja näen, kui suurt ebakindlust tekitab see samm valdkonna inimestes. Heidy Purga tõstatas küsimuse seoses sellega, et ka selle aasta novembris on nagu seni iga aasta novembris suurprojektide esitamise tähtaeg. MTÜ-d esitavad oma aastaeelarve taotlused Hasartmängumaksu Nõukogule ja praegu tehakse seda teadmises, et järgmise aasta 1. jaanuarist kaob nõukogu sellisel kujul ära. Mis sõnumi see annab MTÜ-dele üle Eesti? Vaevalt et need MTÜ-d sellele seadusmuudatusele kahe käega alla kirjutavad. Juba see peaks näitama, et kavandatav muudatus on ennatlik. Ja rääkida siin suuremast läbipaistvusest või eesmärgipärasusest – no andke andeks, ma küll ei näe, kuidas see muudab kogu rahajagamise läbipaistvamaks või eesmärgipärasemaks, kui nii suur hulk Eestis tegutsevaid vabaühendusi pannakse tegelikult surve alla. Kokku võttes ma soovin rõhutada seda, et ma olen alati seda meelt ja pürgin selles suunas, et toimivaid mehhanisme läbipaistvamaks ja efektiivsemaks muuta. Aga kuna meil ei ole laual konkreetset alternatiivi, millega olemasolev süsteem asendada, siis mina küll kutsun üles praegu hoo maha võtma. Mihhail Stalnuhhinil komisjoni esimehena on tegelikult see võimalus olemas. Ta ise väitis ka siit puldist, et ega ta sada protsenti selle lahendusega nõus ei ole. Meil ei ole sellega kuskile kiiret ja see ei ole ka koalitsiooni püsimise seisukohalt kindlasti mingisugune strateegiline punkt. Nii et võtaks hoo maha ja annaks mandaadi selle üle otsustamiseks uuele Riigikogu koosseisule! Aitäh!

15:14 Aseesimees Enn Eesmaa
Õigust kaheminutiliseks sõnavõtuks kohapealt kasutab Monika Haukanõmm. Palun!

15:14 Monika Haukanõmm
Aitäh! Minu kommentaar tuleneb sellest, et jah, ma nõustun, et seadus peab olema konkreetne, täpne ja mitte paljusõnaline. Seda, mida eelnõu kirjutaja mõtles, selgitab seletuskiri. See tähendab seda, et seletuskiri on lahutamatu osa eelnõust ja vastused tuleb leida seletuskirjast. Praegu me ütleme, et

seletuskiri ei ole piisavalt põhjalik, et me oleme segaduses, nagu tuli välja ka härra Luige sõnavõtust. Selle seaduse rakendamiseks on vaja määrusi, praegusel juhul nelja ministri määrust. Kuidas hakatakse olukorda lahendama, kellele ja kuidas, mis tingimustel, millistes proportsioonides raha antakse – see kõik tuleb määrustesse panna. Minu küsimus ongi: miks meil ei ole täna selle seaduseelnõu juures ka määruste kavandeid?
Toon näite sotsiaalkomisjoni tööst. Kui on oluline, et seaduse jõustumise hetkest peab olemas olema ka määrus, siis me oleme lähtunud sellest põhimõttest, et määruse mustand peab olema meie laual enne seda, kui seadus vastu võetakse. Seni, kuni ei ole määrust, ei saa ka meie komisjonina edasi liikuda. Me oleme sellest kindlalt kinni pidanud ja see on töötanud. See annabki kindlustunde. Praegusel hetkel oleks meil segadust vähem, taotlejatel ja ma arvan, ka ministeeriumiametnikel oleks kindlustunne suurem, kui need põhimõtted määruse vormis oleksid paberile pandud. Võib-olla tõesti tuleks aeg maha võtta ja nende nelja ministeeriumi määrusekavandid ka meie ette tuua. Siis oleks meil palju kindlam kas oma poolt- või vastuhääl anda. Aitäh!

15:16 Aseesimees Enn Eesmaa
Monika Haukanõmme küsimus ei pea ilmtingimata jääma retooriliseks. Me oleme läbirääkimiste faasis ja komisjoni esimehel on võimalik veel sõna võtta. Palun, Mihhail Stalnuhhin!

15:16 Mihhail Stalnuhhin
Aitäh! Tähendab, kaks asja jäid praegu kõlama. Üks on kahtlus. Nii mõnigi asi äratab meis kahtlust, aga elu on selline, et enne kui sa ära ei proovi, sa ei saagi aru, mis tegelikult toimub. Töö on alati selline elav protsess. Ei eksi see, kes ei tööta. See on selge. Mis puutub kindlusse, siis see on väga hea, et sotsiaalkomisjonis on alati määruse eelnõud olemas. Mina pole kunagi sotsiaalkomisjonis olnud, olen teistes olnud. Ja kui seaduses on selline rida, et mingi korra kehtestab minister oma määrusega, siis mitte keegi pole seda määrust näha nõudnud. Kui see oleks meie kodu- ja töökorra seaduses sees, siis me oleks kohustatud seda nõudma, aga see ei oleks eriti tark seda alati teha. Ütlen praegu seda, et komisjoni esimees siiski esindab komisjoni arvamust ja komisjoni arvamus oli konsensuslik: teha ettepanek teine lugemine lõpetada ja panna eelnõu kolmandale lugemisele juba järgmisel nädalal. Nii et siin on kõik üheselt arusaadav. Aitäh!

15:18 Aseesimees Enn Eesmaa
Peeter Ernits.

15:18 Peeter Ernits
Hea juhataja ja kolleegid! Ma kuulasin seda arutelu ja minus süveneb peale Lauri Luige esinemist üha enam veendumus, et meile üritatakse maha müüa pruuti, kes ei ole kõige paremas konditsioonis, on natukene vigane ja teda on hea vaadata võib-olla ainult hämaras. Ma mäletan ajast, kui ma Keskerakonna fraktsioonis olin, kuidas hea kolleeg Märt Sults pidevalt rääkis – ta on selle nõukogu esimees, aga kahjuks ma ei näe teda praegu saalis –, et plaan ei ole kuigi hea ja miks me peame seda tegema. Ja neid ütlejaid oli fraktsiooni seinte vahel teisigi. Ja nad ütlesid seda väga teravalt ja korduvalt. Nüüd ma ei ole selles fraktsioonis ega tea, mis seal toimub. Minu küsimus kolleeg Stalnuhhinile oligi, kas nüüd on kolleeg Märt Sultsi hääl vaiksemaks jäänud või on ta sunnitud vaikima. Ehk on talle öeldud, et ära üldse saali tule täna. Ometi arutatakse tema lapsukese, Hasartmängumaksu Nõukogu elu ja surma üle. Märt Sults on selle nõukogu esimees.
Ja teine moment. Lauri Luik ütles minu arust väga tabavalt, et miks me hakkame vana kaevu täis ajama, kui uus ei ole veel valmis. See on tegelikult sama, mida viisakalt väljendudes ütles seda pruuti esitlenud kolleeg Stalnuhhin. Kui lugeda stenogrammi, on tema mõte täitsa selge: jah, ma esitlen siin seda eelnõu ja tõesti, komisjon konsensusega hääletas poolt. Ma ei kahtle selles, aga tõesti, see pruut ei ole kõige värskem ja natukene vigane on ta ka. Tekib küsimus, miks seda vaja on.
Mulle jäi kõrvu veel fakt, et vabaühendustest mingi osa on eelnõu toetanud. Mulle jäi meelde, et neid on kokku neli. Mondot nimetati viimasena. Kui ma õigesti mäletan, siis vabaühendusi ei ole mitte neli, neid on palju-palju-palju rohkem. Mulle tuli meelde Õismäe hõberemmelga lugu. Too puu jäi tee peale ette. Seal oli ka mingi nelja korteriühistu kiri, mingi ümarlaud, kus öeldi, et jah, raiume selle suure ja terve puu maha, ta jääb ette. Pärast tuli välja, et selle ühenduse juht oli üks Tallinna munitsipaalpolitsei ametnik, linnavalitsuse palgal inimene. Ja korteriühendusi ei ole Tallinnas mitte neli, paljud teist teavad,

kui palju neid tegelikult on. Aga kellelgi oli vaja just sellist otsust. Kellelgi oli vaja see suur, ilus ja terve hõberemmelgas maha raiuda. Ning kellelgi on nüüd vaja see töötav kaev kinni ajada – kasutan kolleeg Lauri Luige sõnu –, kuigi uut kaevu veel ei ole ja ei tea täpselt, mis hakkab juhtuma.
Ja ma küsin taas: kellele on seda vaja? Kolleeg Stalnuhhin ütles, et sotsid ei ole selle taga. Mina ei oska öelda, kes selle taga on, aga kui toetavad ainult neli vabaühendust ja vabaühendusi on meil oi kui palju, siis ... Mis toimub, kolleegid? Võib-olla peaks tõesti selle eelnõu tagasi lükkama, aga fraktsiooni nimel ei saa seda mina öelda. Ent kodaniku ja rahvasaadikuna mulle tundub, et oleks arukas. Aitäh!

15:23 Aseesimees Enn Eesmaa
Kuna me praegu menetleme seaduseelnõu 632, siis kolleeg Peeter Ernits kindlasti saab aru, et me ei oota, et Keskerakonna fraktsiooni esinaine annaks siin meile teada, mis nende fraktsioonis toimub, kuigi Peeter Ernits seda ehk tahaks. Küll aga saab seda kuluaarides teha. Sõna saab Mihhail Stalnuhhin, kuna nimetati tema nime ja ka käsitletavat teemat. Palun!

15:23 Mihhail Stalnuhhin
Aitäh! Mulle teeb päris nalja, et mulle määritakse pähe üks või teine ütlus ja tehakse see siis lausa kategooriliseks. Kui tegu oleks näiteks Ameerika kohtuga ja mu kolleeg kasutaks niiviisi eelesineja sõnu, siis saaks ta selle eest mingi kindla trahvi. Ma ei väida seda, mida ma ei tea. Ma ütlesin, et ma ei tea, ja esitasin ka oma arvamuse, kust kohast võiks see initsiatiiv, see algatus tulla. Igaüks, kes loeb stenogrammi, näeb selget vahet selle vahel, mida mina rääkisin, ja kuidas seda tõlgendas kolleeg. Aitäh!

15:24 Aseesimees Enn Eesmaa
Jätkame läbirääkimisi. Henn Põlluaas.

15:25 Henn Põlluaas
Lugupeetud eesistuja! Head kolleegid! Ma arvan, et kindlasti on meil siin saalis ja kogu meie ühiskonnal õigus teada, kes on sellise nii kahetsusväärse eelnõu taga. Isegi kui selleks on ametnikud, siis on meil tegelikult olemas koalitsioon ja valitsus, kes on seda eelnõu toetanud ja kellelt meil on täielik õigus saada teada, kes ikkagi konkreetselt on sellise sammu taga. Tegemist on vaieldamatult õigusprintsiipe rikkuva, samuti meie riigi avatust ja läbipaistvust rikkuva ning demokraatiat kahjustava eelnõuga. Ühiskonna raha ja vara jagamine antakse mingisuguse kitsa kildkonna või ühe-kahe-kolme ministri otsustada ja kaotatakse ära selline demokraatlik institutsioon, kuhu on kuulunud eri osapoolte ja ka Riigikogu esindajad. EKRE fraktsioon ei näe teist võimalust kui esitada ettepanek hasartmängumaksu seaduse ja Eesti Kultuurkapitali seaduse muutmise seaduse eelnõu teine lugemine katkestada. Aitäh!

15:27 Aseesimees Enn Eesmaa
Seda ettepanekut me hääletame, aga saame hääletada pärast seda, kui oleme ühiselt läbi vaadanud seaduseelnõu muudatusettepanekud. Neid on kokku kolm. Esimese muudatusettepaneku on esitanud rahanduskomisjon, juhtivkomisjoni otsus on arvestada seda täielikult. Ka teise ja kolmanda muudatusettepaneku kohta saab öelda sama: need on rahanduskomisjoni esitatud ja juhtivkomisjon on neid arvestanud täielikult. Nüüd me saame asuda hääletama EKRE ettepanekut teine lugemine katkestada.
Austatud Riigikogu, panen hääletusele Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna fraktsiooni ettepaneku hasartmängumaksu seaduse ja Eesti Kultuurkapitali seaduse muutmise seaduse eelnõu (632 SE) teine lugemine lõpetada. Vabandust, katkestada! Lugemine katkestada.
Hääletustulemused
Ettepanekut toetas 14 rahvasaadikut, vastu oli 40, erapooletuks jäi 4. Ettepanek ei leidnud toetust ja teine lugemine on lõpetatud. Istungi juhatajal on ettenägemisvõimeid.

---

5. 15:31 Sotsiaalmaksuseaduse ja tulumaksuseaduse muutmise seaduse, jäätmeseaduse ja sotsiaalhoolekande seaduse muutmise seaduse eelnõu (685 SE) teine lugemine

15:31 Aseesimees Enn Eesmaa

Järgmine päevakorrapunkt: Vabariigi Valitsuse algatatud sotsiaalmaksuseaduse ja tulumaksuseaduse muutmise seaduse, jäätmeseaduse ja sotsiaalhoolekande seaduse muutmise seaduse eelnõu (685 SE) teine lugemine. Palun ettekandjaks rahanduskomisjoni esimehe Mihhail Stalnuhhini!

15:31 Mihhail Stalnuhhin

Lugupeetud kolleegid! Pean alguses vist meelde tuletama, milles on selle seaduse sisu. Riigieelarvest eraldatakse jäätmemajanduse toetamiseks ja sotsiaalteenuste osutamise toetamiseks teatud summa, see on 4,6 miljonit. Selle eelnõu kohaselt läheb see raha – täpselt nii palju, kui seda on nendeks toetusteks ette nähtud – kohaliku omavalitsuse tulubaasi. Tänu sellele suureneb see tulubaas järgmisel aastal 11,9%-lt 11,93%-ni ja ülejärgmisel aastal 11,96%-ni. See ei tähenda põhimõtteliselt kohaliku omavalitsuse toetuse suurendamist, millest me rääkisime esimesel lugemisel, lihtsalt muudab asja veidi selgemaks.
Eelnõu algatati 10. septembril. 17. septembril toimus komisjonis esimene arutelu ja siis otsustati, et esimene lugemine saalis võiks olla 26. septembril. Kokku võttes tegid konsensusega vastu võetud neli otsust oma ja see esimene lugemine sai lõpetatud. Esimese ja teise lugemise vahel oli kaks komisjoni istungit, kus seda küsimust arutati: üks oli 27. septembril ja teine oli 5. oktoobril. Nüüd ma pean teile selgitama, miks neid oli kaks. Sest ühel toredal hetkel selgus, et me oleme graafikus selle seadusega juhul, kui me lühendame algselt ette pandud muudatusettepanekute tähtaega. See oli algselt kümme päeva, aga me pidime olema võimelised seaduse niiviisi vastu võtma, et Eesti Vabariigi presidendil oleks enne oktoobri lõppu jäänud seaduse väljakuulutamiseks aega seadusega ette nähtud kaks nädalat. Loodetavasti ta teeb selle otsuse isegi varem kui 30. või 31. oktoobril. Siis on kohalikel omavalitsustel üks mure vähem, sest jäätmemajanduse taotluste esitamise tähtaeg on 31. oktoober. Kui tehnilistel põhjustel tekib selline olukord, et seaduse saab vastu võtta alles novembris, siis kohalikud omavalitsused lihtsalt ei tea, mida teha. Kuigi meil on eelnõu läbinud mõlemad ettevalmistused konsensusega, oli vaja pingutada.
Nii et ühel istungil me muutsime muudatusettepanekute esitamise tähtaega, asendasime selle viie päevaga, ja teisel vaatasime juba laekunud muudatusettepanekuid. Seda oli kerge teha, kuna ei laekunud mitte ühtegi muudatusettepanekut. Ja mis rahanduskomisjonis väga haruldane: ka tehnilisi muudatusettepanekuid selle eelnõu kohta ei ole. Ei olnud selliseid parandusi, nagu olid eelmise eelnõu puhul kolm muudatusettepanekut, mis olid lihtsalt sõnade ja ekslike sätete parandamine.
5. oktoobril me võtsime vastu menetluslikud otsused: saata eelnõu teisele lugemisele tänaseks, 10. oktoobriks, teine lugemine lõpetada ja juhul kui teine lugemine lõpetatakse, saata eelnõu kolmandale lugemisele siia saali 16. oktoobriks. Aitäh!

15:36 Aseesimees Enn Eesmaa

Peeter Ernits esitab ettekandjale küsimuse.

15:36 Peeter Ernits

Hea juhataja ja ettekandja! Mul on selline küsimus. Tulumaksuseaduses muudetakse teatud protsente, aga ma loen siit, et Keskkonnainvesteeringute Keskus on esitanud ettepaneku teha eelnõus tulumaksuseaduse muudatus seoses Euroopa Liidu struktuuritoetustega. Ja edasi on öeldud, et kuna see ei ole selle eelnõuga seotud, siis edaspidi tegeldakse sellega mingil muul moel. Mis ettepanek see oli? KIK taolisi asju ikkagi natukene jagab. Mis ettepanek see oli?

15:36 Mihhail Stalnuhhin

Aitäh küsimuse eest! See ettepanek on seotud tulumaksu kaotamisega nende Euroopa projektide puhul, mis saavad KIK-ist toetust. See absoluutselt ei lange kokku selle seaduseelnõu sisuga. Seda esiteks. Teiseks, tutvunud selle kirjaga, saatis komisjon selle edasi Rahandusministeeriumi, et saada ametlik Rahandusministeeriumi seisukoht selle kohta. Me otsustasime – muidugi ei hääletanud, see on arutelu tulemusel tehtud otsus –, et juhul kui Rahandusministeerium seda toetab, siis me menetleme seda ettepanekut, mis on igati positiivne, mingil muul moel. Ma ei hakanud sellest rääkima, sest tõesti see idee mitte kuidagi ei haaku selle seaduseelnõu sisuga.

15:37 Aseesimees Enn Eesmaa

Aivar Kokk.

15:37 Aivar Kokk
Aitäh, hea juhataja! Hea ettekandja! Lihtsalt, kuna ma ei loe siit kuskilt välja, siis mul tekkis niisugune küsimus. Seaduse jõustumine on ette nähtud kahel eri ajal. 30. oktoobri põhjuse sa rääkisid ära, aga kas sa oskad öelda, mis asi muutub, kui 1. jaanuaril sotsiaalhoolekande seaduse § 156 lõige 3 tunnistatakse õigustühiseks või kehtetuks?

15:38 Mihhail Stalnuhhin
Üks hetk! Pean tunnistama, et hetkel ma seda ei mäleta, aga valmistan teile ette kirjaliku vastuse ja saadan teile.

15:38 Aseesimees Enn Eesmaa
Aitäh! Ettekandjale rohkem küsimusi ei ole. Avan läbirääkimised. Sõnavõtusoove ei ole. Eelnõu 685 kohta muudatusettepanekuid esitatud ei ole. Juhtivkomisjoni ettepanek on eelnõu teine lugemine lõpetada. Teine lugemine on lõppenud.

---

6. 15:39 Perehüvitiste seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (652 SE) teine lugemine

15:39 Aseesimees Enn Eesmaa
Kuues päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud perehüvitiste seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 652 teine lugemine. Palun kõnetooli sotsiaalkomisjoni aseesimehe Monika Haukanõmme. Palun!

15:39 Monika Haukanõmm
Härra juhataja! Head Riigikogu liikmed! Annan ülevaate sellest, mis toimus perehüvitiste seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu ettevalmistamisel teiseks lugemiseks. See eelnõu kannab numbrit 652. Vabariigi Valitsus algatas eelnõu s.a 4. juunil ja me lõpetasime esimese lugemise 13. juunil. Sellest on läinud juba parasjagu aega mööda, seega lubage, et ma tuletan lühidalt meelde, millega tegemist on.
Täna meie ees olev seaduseelnõu teeb muudatused, mis peavad muutma paindlikumaks vanemahüvitise kasutamise. Edaspidi võivad ema ja isa olla samal ajal lapsega kodus ja saada samal ajal vanemahüvitist, vanemapuhkust saab võtta välja kalendripäevade kaupa ning saab kombineerida töötamist ja lapsega koosolemist. Ehk veel natuke täpsemalt: muudatustega luuakse ühtne vanemapuhkuste ja -hüvitiste süsteem, millest osa on mõeldud emale, osa isale ja ülejäänud vanemate vahel jagamiseks. Kasutatud nimetused on vanemapuhkus, emapuhkus, ema vanemahüvitis, isapuhkus, isa vanemahüvitis ning jagatav vanemahüvitis.
Senine rasedus- ja sünnituspuhkus nimetatakse ümber emapuhkuseks ning sünnitushüvitise asemel hakatakse emale maksma ema vanemahüvitist. Emapuhkust ei käsitata ajutise töövõimetusena, selle asemel saab emapuhkusest vanemapuhkuse liik ning haigekassa asemel hakkab ema vanemahüvitist maksma Sotsiaalkindlustusamet. Emapuhkusele on võimalik jääda kuni 70 päeva enne lapse eeldatavat sündi ning emapuhkuse ajal on tulenevalt ema tervise kaitsest töötamine piiratud.
Lapsevanem saab edaspidi vanemahüvitist kuni lapse kolmeaastaseks saamiseni välja võtta ka kalendripäevade kaupa. Kui juba jõustunud muudatustega anti vanematele võimalus vanemahüvitist kolme aasta jooksul kalendrikuu kaupa katkestada ja taas alustada, siis uute muudatuste alusel võib hüvitist kasutada päevade kaupa. See tähendab, et vanemahüvitist on võimalik saada kuni kolme aasta jooksul, kuid hästi oluline on see, et vanemahüvitise kogusumma sellest ei muutu. Võimalusi on palju, näiteks saavad mõlemad vanemad osalise tööajaga töötada ja võtta vanemahüvitist välja osaliselt. Samuti saab näiteks iga kuu välja võtta pool vanemahüvitisest, pikendades seega hüvitise maksmise perioodi kuni lapse kolmeaastaseks saamiseni. Lisaks on lastevanematel edaspidi võimalik olla kuni kahe kuu jooksul vanemapuhkusel ja saada samal ajal vanemahüvitist, näiteks enne lapse sündi 30 päeva või peale lapse sündi 30 päeva. Sellisel juhul lüheneb muidugi vanemahüvitise maksmise

koguperiood proportsionaalselt nende päevade võrra, mille eest vanemad samal ajal hüvitist said. Ennetähtaegselt sündinud laste vanematele ning kolmikute ja enamaarvuliste mitmike vanematele tehakse erandeid ning vanemahüvitise maksmise koguperioodi ei vähendata rohkem kui 30 päeva. Sellega tagatakse neile peredele lastega kodus olemise võimalus igal juhul kuni lapse 18-kuuseks saamiseni.
Lapsendajapuhkuse ja lapsendaja vanemahüvitise tingimusi muudetakse nii, et puhkust ja hüvitist on õigus saada kõigil vanemliku hooleta laste lapsendajatel ja ka hoolduspere vanematel. Lapsendaja vanemahüvitis on 100% vanema varasemast sissetulekust. 70 päeva pikkust puhkust on võimalik kasutada kuue kuu jooksul peale lapsendamist või hoolduspere vanema lepingu sõlmimist. Lapsendajapuhkust ja lapsendaja vanemahüvitist saab kasutada kas ühes osas või päevade kaupa ning seda ka mõlema vanema vahel jagades. Varem oli lapsendamispuhkust ja -hüvitist õigus saada vaid alla kümneaastase lapse lapsendajatel ning see ei laienenud hoolduspere vanematele.
Mõlemal töises suhtes oleval vanemal on muudatuste jõustumisel võimalik kasutada iga alla 14-aastase lapse kohta kümme tööpäeva (kahe peale kokku 20 tööpäeva) tasustatud lapsepuhkust. Puhkust saab võtta alates vanemahüvitise lõppemisest kuni lapse 14-aastaseks saamiseni ning seda on võimalik kasutada kas ühe päeva kaupa või võttes välja korraga kümme päeva. Lapsepuhkuse eest makstakse edaspidi hüvitist, mille suurus on 50% vanema varasemast sissetulekust. Seejuures tagatakse vanematele hüvitis vähemalt töötasu alammäära suuruses. Lapsepuhkuse muudatustega lahendatakse ühiste puhkusepäevade kasutamisega seotud erimeelsused, kuna mõlemal vanemal tekib oma individuaalne puhkuse ja hüvitise saamise õigus.
Valdavalt jõustuvad need muudatused 1. aprillist 2022. Juhin tähelepanu veel sellele, et tegemist on nn teise paketiga vanemahüvitiste süsteemi paindlikumaks muutmisel. Mullu detsembris võtsime siin Riigikogus vastu seadusmuudatused, millega me pikendasime isapuhkust 10 päevast 30 päevani ning võimaldasime ka hüvitise saamist kolme aasta jooksul peatada ja taasalustada. Need muudatused jõustuvad 2020. aasta 1. juulist. Me muutsime vanemahüvitise arvutamise aluseks olevat perioodi: edaspidi arvutatakse vanemahüvitist rasedusele eelnenud 12 kalendrikuu alusel. Lapsehooldustasu maksmine lõpetatakse ning need vahendid seotakse järk-järgult vanemahüvitiste skeemi. Seda me hakkamegi nüüd tegema. Vanemahüvitisega samaaegse tulu teenimise muutsime oluliselt paindlikumaks. Kolmikute ja enamaarvuliste mitmike sünni korral makstakse vanematele kuni lapse 18-aastaseks saamiseni tuhat eurot kuus, see jõustus juba k.a 1. aprillist. See oli ülevaade juba vastuvõetud seadusest ja sellest, millest me tänases eelnõus räägime.
Muudatusettepanekute esitamise tähtajaks määrasime 1. augusti k.a. Tähtajaks esitasid muudatusettepanekuid Eesti Reformierakonna fraktsioon ja Riigikogu liige Tiina Kangro. Komisjon saatis 14. juunil kirja 16 organisatsioonile, kes on olnud eelnõu väljatöötamisse kaasatud ja kellel võiks olla huvi avaldada arvamust, ning lisaks soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise volinikule ning Õiguskantsleri Kantseleile. Oma kirjaliku arvamuse ja ettepanekud saatsid Eesti Kaubandus-Tööstuskoda, Lastekaitse Liit ja MTÜ Lapsele Vanemad. Toetava kirja panid meie poole teele Eesti Haigekassa, Eesti Puuetega Inimeste Koda, Eesti Töötukassa ja Õiguskantsleri Kantselei.
Peale eelnõu esimese lugemise lõpetamist on eelnõu olnud sotsiaalkomisjoni päevakorras kuuel istungil: 6. augustil, 17., 18., 24. ja 25. septembril ning 8. oktoobril. Esimesel istungil, 6. augustil toimus eelnõu laiendatud arutelu, kuhu olid kutsutud ja kaasatud ka huvigrupid. Annan hästi põgusalt ülevaate, mida arvasid kaasatud huvigrupid, kes olid saatnud ka oma arvamuse. Esiteks Lastekaitse Liit, kes on kindlasti väga huvitatud eelnõust ja sellest, et see ei kahjustaks laste huve. Nemad vaatasid seda just laste huvidest lähtuvalt. Nad toetavad eelnõu ja peavad õigeks neid muudatusi, et otsitakse võimalusi töö- ja pereelu ühitamiseks ning hoolduskoormuse vähendamiseks. Samas tundsid nad ikkagi muret, et kõiki lapsi koheldaks võrdselt ja lapse huvid oleksid alati tagatud. See puudutab otseselt nii Tiina Kangro kui ka Reformierakonna ettepanekuid näiteks lapsepuhkusepäevade kohta, kui näiteks ainult üks vanem last kasvatab. Mittetulundusühing Lapsele Vanemad oli samuti toetav, aga juhtis tähelepanu sellele, et riigi makstavad toetused ja hüvitised peaksid olema mõeldud mõlemale vanemale. Nende ettepanek oli selline, et toetused ja hüvitised peaksid olema jagatud pooleks. See ei leidnud suuresti mõistmist ega heakskiitu, sest kui on kaks lapsevanemat, kes on teovõimelised, siis nad peaksid ikkagi suutma kokku leppida, kelle arveldusarvele kantakse lapsetoetus või vanemahüvitis. Kui nad seda teha ei saa, nad on näiteks omavahelised suhted nii keeruliseks elanud, siis on küll olemas pretsedent, et Sotsiaalkindlustusamet kannab avalduse alusel vanemahüvitise ühel kuul emale ja teisel kuul isale, aga see, et me hakkame kõiki toetusi pooleks jagama, ei leidnud toetust. Kolmandaks avaldas arvamust

Eesti Kaubandus-Tööstuskoda, kes on nõus, et süsteem tuleb muuta paindlikumaks vanematele ja ka tööandjatele. Aga nende kõige suurem mure on see, et kui vanemad saavad hakata vanemapuhkust ühe päeva kaupa välja võtma, siis kuidas see mõjub sellele, et tööandjal on vaja leida asendaja. Kui pikk see etteteatamise aeg peaks olema? Kaubandus-tööstuskoda tegi ettepaneku, et see aeg peaks olema 45 päeva. Kehtivas õiguses on kohustus puhkusele minemise soovist ette teatada 14 tööpäeva, kui puhkus ei ole muidugi juba varem puhkusegraafikusse kantud. Kompromissettepanekuks, ühel pool olid tööandjad, teisel pool töövõtjad, jäi 30 päeva. Tööandjad soovisid 45 päeva, praeguses seaduses on 14. Töövõtjate arusaam oli, et kindlasti on ebaproportsionaalne, kui etteteatamise tähtaeg on 45 päeva. Tutvustan hästi põgusalt Reformierakonna ja Tiina Kangro ettepanekuid, mis natukene kattuvad. Kindlasti tegi komisjon selles mõttes head tööd, et prooviti otsida kompromisse ja leida lahendusi. Nii Tiina Kangro kui ka Reformierakonna osa ettepanekuid on kirjutatud eelnõusse.
Reformierakond tegi 17 muudatusettepanekut, mida saab aja kokkuhoiu mõttes küll natuke grupeerida. Esimene muudatusettepanek puudutab seda, et tuleks võrdselt kohelda lapsendaja ja bioloogilise lapsevanema õigusi. Praeguse seletuse kohaselt võiks öelda, et töise suhteta lapsendaja ei saa vanemahüvitist, kuigi töise suhteta bioloogiline lapsevanem seda saaks. Oli arvamus, et see on nagu erinev kohtlemine. Ministeeriumi esindaja selgitas, et tegelikult ei ole siin erinevat kohtlemist. Kui näiteks lapsendatakse pooleaastane laps ja lapse eest ei ole võetud veel vanemahüvitist, siis on lapsendajal täpselt samasugune õigus saada vanemahüvitist perioodi jooksul, mil selle lapse eest on hüvitis välja võtmata.
Reformierakonna teine muudatusettepanek. Meditsiiniliselt loetakse ennetähtaegseteks lasteks need, kes on sündinud enne 37. nädalat, eelnõus on see viidud 34. nädalale. Miks on see toodud nii palju ettepoole? Ministeeriumi esindaja selgitas, et lähtutud on nn varajasest ennetähtaegsusest. Kui näiteks sünnivad mitmikud, siis tuleb emal kauem haiglas olla ja ka kauem tööst eemal olla. Sellepärast on see toodud 34. nädalale, mitte ei ole jäädud 37. nädala juurde.
Grupp muudatusi puudutab seda, et praegu ütleb eelnõu, et nn emapuhkust ja ema vanemahüvitist on õigus saada 70 päeva enne eeldatavat sünnitusaega. Siit jääb justkui mulje, et nüüd sunnitakse kõiki emasid koju jääma 70 päeva enne eeldatavat sünnitusaega. Ei sunnita. Ema võib ise otsustada, millal ta koju jääb. Kohustus on jääda koju 30 päeva enne sünnitust. Kui nii, kas ta siis kaotab need 40 päeva ja nende eest saadava hüvitise? Ei kaota, sest need 40 päeva, mis on emale ette nähtud, ehk nn ema vanemahüvitis ja vanemapuhkuse periood liidetakse lihtsalt peale emapuhkuse perioodi lõppu nn jagatava vanemahüvitise perioodile. Tegelikult ei kaota vanemad midagi, kui ema ei lähe 70 päeva enne eeldatavat sünnitusaega puhkama. Selle mõte on ainult see, et emade ja ka sündivate laste tervis oleks paremini kaitstud.
Palju poleemikat ja samu küsimusi nagu kaubandus-tööstuskojal tekitas see, mille puhul on tehtud ka rida muudatusi, et mitu päeva peab töövõtja tööandjale ette teatama, minnes kas emapuhkusele, isapuhkusele või jagatavale puhkusele, ja mitu päeva peaks ta tööandjale ette teatama, kui ta tahab puhkuselt tagasi tulla. See on see 45 päeva *versus* 30 päeva vaidlus. Eelnõus jäädi selle juurde, et see on kompromiss ja mõlema, nii tööandja kui ka töövõtja huvides ning komisjon otsustas, et jääb 30 päeva, mitte 45 päeva.
Järgmine muudatusettepanek puudutab lapsepuhkusepäevi. Ma just tutvustuses ütlesin, et praeguse eelnõu kohaselt on ette nähtud kümme tööpäeva lapse üheksa-aastaseks saamiseni. Aga kui lapsel on üks vanem, siis saab see vanem ainult kümme päeva, kui lapsel aga oleks kaks vanemat, ema ja isa, siis saaksid nad ju 20 päeva ehk lapsega ollakse siis koos rohkem aega. Mis siis saab, kui on üks vanem? Ettepanek oli selline, et kui lapsel on ainult üks vanem, siis oleks võimalik emal võtta välja 20 päeva. Sarnane ettepanek oli ka Tiina Kangrol ja see leidis ka komisjoni toetust.
Järgmine muudatusettepanek seisnes selles, et lapsepuhkusepäevi saab praeguse praktika järgi välja võtta kuni lapse 14. eluaastani. Vanem otsustab, millal ta tahab need päevad välja võtta. Eelnõu järgi oli see toodud üheksale eluaastale ehk allapoole. Ministeerium põhjendas seda sellega, et kui laps läheb kooli või lasteaeda, siis on neid päevi võib-olla rohkem vaja, et üheksa-aastasel ja kolmeaastasel on neid päevi võib-olla rohkem vaja kui 14-aastasel. Aga kuna see vanus ei muuda otseselt ju nende päevade hulka, millal lapsega kodus ollakse ja mille eest maksab riik, oli kompromiss selline, et me jääme 14. eluaasta juurde, siis on lastevanematel endal õigus otsustada, kas nad tahavad olla kodus siis, kui laps läheb kooli, või mõnel muul ajal. See vanus jäi ikkagi nii, nagu on praegu, 14. eluaasta peale.
Hästi kiiresti ka Tiina Kangro ettepanekutest. Tiina Kangro esitas kaks muudatusettepanekut. Esimesest ma juba põgusalt rääkisin. Kui lapsel ei ole teist vanemat, siis tekiks vanemal õigus kasutada ka teisele

vanemale ettenähtud lapsepuhkusepäevi, kuid mitte rohkem kui 30 kalendripäeva ühes aastas. Mida see tähendab? See tähendab seda, et kui näiteks peres on kaks last ja on olemas mõlemad vanemad, siis võiks ju öelda, et on võimalik saada 40 päeva, aga siin pannakse maksimumpiir ette. Teine muudatusettepanek pakkus, et üks vanem võiks loovutada kirjaliku avalduse alusel oma lapsepuhkuse teisele vanemale. Seda muudatusettepanekut komisjon ei toetanud, selleks et vältida kuritarvitamisi, ja teiseks on eelnõu eesmärk ikkagi see, et mõlemad vanemad lapse kasvatamises osaleksid. Aitäh! Aeg sai läbi.

15:59 Aseesimees Enn Eesmaa
Küsimuste vooru avab Peeter Ernits.

15:59 Peeter Ernits
Hea juhataja! Hea ettekandja! Ma alustan sealt, kus sa just lõpetasid. Tiina Kangro ettepanek on nagu kuritegelikku tegevust seadustada, sinu jutu järgi. See ettepanek on selline, et üks vanem võib loovutada kirjaliku avalduse alusel oma lapsepuhkuse teisele vanemale. Ma lugesin seletust, et see võib tuua kaasa skeemitamise. Reeglina on see ema, kes seda puhkust võtab. Põhjendus, mida ma lugesin, oli see, et vältida skeemitamist. Sina ütlesid, et see ettepanek toob n-ö pahateod välja. Aga kirjelda meile palun, mida see tähendab või mismoodi see hakkab olema, et hakatakse kurja tegema. Kuidas need skeemid on? Jah, räägi ära.

16:00 Monika Haukanõmm
Aitäh küsimuse eest! Ma arvan, et see oli paras demagoogia. Kindlasti ei teinud Tiina Kangro seda ettepanekut mitte selleks, et soodustada ebaseaduslikku käitumist või skeemitamist. Tegelikult olen ma täitsa kindel, et see ei olnud ettepaneku tegijal niimoodi mõeldud. See ettepanek oli ikkagi kantud siirast murest, et kui näiteks üks vanem mingil põhjusel töötab teises riigis või sellisel ametikohal, kus tal võib-olla ei olegi võimalik puhkust võtta või mingil hetkel puhkust saada, et siis ikkagi laps saaks kümne tööpäeva asemel 20 päeva oma vanemaga koos olla.
Aga nüüd skeemitamisest. Kuna need lapsepuhkusepäevad on tasustatud, siis skeemitamine tuleneb just sellest, et on võimalik loobuda oma võimalikest puhkusepäevadest – me räägime ju tegelikult väikesest arvust, kümnest tööpäevast lapse üheksa-aastaseks saamiseni, mitte iga aasta kümnest tööpäevast –, ja koju jääb see, kellel on kõrgem palk. Eelnõu ütleb, et lapsega kodus olemise päeva eest tasutakse vanemapalgast lähtuvalt 50% ulatuses. Ilmselt võib see koht tekitada tunde, et kasulikum on neid päevi võtta sellel, kes saab kõrgemat palka. Muud põhjust ma selliseks skeemitamiseks ei näe. Praegu võetakse neid lapsepuhkusepäevi suhteliselt vähe välja. Kehtiv süsteem on selline, et makstakse miinimumpalga järgi. See on suhteliselt väike summa ega ole väga motiveeriv, vanemad ei taha palgas kaotada. Ehk süsteem läheb kindlasti vanematele soodsamaks ja võib sellist asja soodustada. Aga kuna ma tõesti ei ole üheski skeemis osalenud, siis ma ei oska neid väga palju rohkem välja mõelda ega kirjeldada.

16:02 Aseesimees Enn Eesmaa
Aivar Kokk.

16:02 Aivar Kokk
Hea juhataja! Hea ettekandja! Kahjuks ei kuulnud ma su ettekandest tegelikult midagi selle seaduse kahe kõige olulisema ja minu arvates mitte kõige parema muudatuse kohta. Kui kehtiva seaduse järgi on nii, et vanemapalka hakatakse arvutama sellest hetkest, kui laps sünnib, ja siis võetakse 12 kuud, aasta tagasi, siis uue seaduse järgi on nii, et arvutatakse sellest hetkest, kui laps n-ö tehakse, üheksa kuud tagasi. See muudab olukorra selliseks, et kui noored ei ole tahtnud poolteiseaastase lapsega kohe järgmist last teha, siis nüüd venitatakse seda järgmise lapse tegemist, kuna peab 12 kuud tööl olema ja alles siis võiks mõelda lapsetegemise peale. Kas te komisjonis ikkagi arutasite seda, et te olete füüsiliselt loonud olukorra, kus teist või kolmandat last sooviv pere peab naise jõuga saatma üheksa kuu võrra kauemaks tööle, kui tuleb teha kehtiva seaduse alusel?

16:04 Monika Haukanõmm

Aitäh selle küsimuse eest! Eelnõu järgi sätestatakse sellisel moel, et arvutamisel võetakse arvesse üle-eelmisel aastal teenitud tulu. See tähendab, et kõigepealt võetakse maha üheksa kuud eeldatavast sünniajast ja sellest siis veel 12 kuud tagasi. See teebki 21 kuud. Eelnõu algataja ehk ministeerium põhjendas seda sellega, et kui ema läks lapsehoolduspuhkusele näiteks jaanuaris 2018, siis sel ajal ei olnud veel kõiki andmeid 2017. aastal sotsiaalmaksuga maksustatud tulu kohta, need tulevad kolm kuud hiljem. Millisele summale tuginedes siis seda arvutust teha? See oli tehniline selgitus, miks see nii on. Aga ma mõistan seda muret. Me arutasime, kas on olemas mingeid teisi variante ja võimalusi selleks, et vanemahüvitis, mida lastevanemad hakkavad saama, oleks võimalikult lähedane sellele summale, mida nad teenisid enne vanemapuhkusele minekut. Ütleme nii, et see vaidlus oli päris tuline. Kõlasid üht- ja teistmoodi variandid ning kõlas ka see, et kui me tooksime selle arvestusperioodi ettepoole, siis me jõuaksime jälle selleni, et hakatakse seda kunstlikult üles viima. Näiteks tõstetakse inimene ühelt töökohalt teisele, eriti kui tegemist on erafirmaga, kus on seda võimalik teha, emad hakkavad rohkem tööl käima, näiteks võetakse suurem koormus jne. Need olid põhjendused, miks on valitud selline arvutusperiood. Jah, me vaidlesime selle üle, jah, need olid tulised vaidlused, aga lahendus on selline, nagu see praegu paberil on.

16:06 Aseesimees Enn Eesmaa
Peeter Ernits.

16:06 Peeter Ernits
Hea juhataja! Hea ettekandja! Praeguse valitsuskoalitsiooni – ja mitte ainult selle – põhiline eesmärk on eestlaste arvu suurendamine. Ja nüüd sa räägid skeemitamisest. Tegelikult emad saavad need kümme päeva – ma räägin ikka Tiina Kangro ettepanekust –, mille võiks kirjalikult üle anda. Emad saavad reeglina väiksemat palka ja äkki nad hakkavad siis skeemitama ning teevad kirjaliku ülekande isale, kes saab rohkem palka. Aga ma küsin eestlaste arvu suurendamise ja perede heaolu mõttes: milleks see siis halb on ja miks tuleb seda pidada skeemitamiseks? See raha läheb tegelikult ju perele. Seleta mulle ära, miks teie komisjonis arvate, et see on halb asi, skeemitamine.

16:07 Monika Haukanõmm
Aitäh küsimuse eest! Tuleme tagasi selle juurde, mis on selle seaduse eesmärk. Selle seaduse eesmärk on vanemahüvitiste süsteemi paindlikumaks muuta, aga teisalt toetada nn vanemlust ja seda, et mõlemad vanemad, olgu see siis ema või isa, veedaksid oma lapsega võimalikult palju aega. See ongi see eesmärk. Kindlasti ei taha ma väita, et emad on need, kes saavad väiksemat palka. Võib olla täiesti vastupidi, meil on ka selliseid näiteid. Siin ei mängi sugu küll kõige tähtsamat rolli. Eelnõu koostajate ehk ministeeriumi ettepanek on soodustada seda, et ema ja isa, mõlemad, oleksid koos lastega. Kui ema ühel või teisel põhjusel ei soovi neid puhkusepäevi välja võtta, siis on see tema valik. Samamoodi on isaga. Aga küsimus on selles, kas saab näiteks avalduse alusel öelda, et ma ei soovi seda. Kuna eesmärk on vanemlust toetada, siis sellest tulenevalt on nähtud isale ette ainuõigus kümme puhkusepäeva võtta ja ka emal on õigus kümme päeva võtta. Need ei ole kokku liidetavad. Välja arvatud (peale muudatusi) see, et kui lapsel on ainult üks vanem, siis sellisel juhul saab vanem tõesti olla 20 päeva kodus, on ta siis ema või isa.

16:09 Aseesimees Enn Eesmaa
Aivar Kokk.

16:09 Aivar Kokk
Hea juhataja! Hea ettekandja! Ma loodan, et enamik lapsi sünnib peresse armastusest ja nad on ka planeeritud. Kui ma planeerin lapsesaamist, siis ma võin ka juba enne ära skeemitada. See jutt, et see skeemitamist tekitab, on, ma arvan, väga vale. Mul on siiralt kahju, et komisjon küll kuulas erinevaid organisatsioone, aga ei kutsunud laua taha naisi, kellel on praegu esimene laps, ega küsinud nende käest, kas nad on nõus sellega, et vanemahüvitise arvutamine keeratakse n-ö pea peale ja järgmise lapse tulek perre lükatakse minimaalselt üheksa kuud edasi, see on kõige lühem aeg. Mul on tõesti kahju, et komisjonis seda punkti korralikult ei vaieldud ja läbi ei arutatud. Aga minu teine küsimus on hoopis see. 30 päeva jooksul vanemahüvitist saades ei tohi ema saada mingisugust tulu. Kuidas see

võimalik on? Äkki makstakse sel ajal dividende? Kas sel juhul jääb ta sellest hüvitisest ilma? Kas ma olen seadust lugedes õigesti aru saanud?

16:10 Monika Haukanõmm
Tõesti, 30 päeva enne ja 30 päeva pärast sünnitust ei ole emal õigus töötada. See tuleneb ... (Hääl saalist.) Kuidas? Me räägime sotsiaalmaksuga maksustatud tulust. Siia alla, niipalju kui minu tarkus ütleb, dividendid ei kuulu. See seda teemat ei puuduta.

16:10 Aseesimees Enn Eesmaa
Palun, Heljo Pikhof!

16:10 Heljo Pikhof
Aitäh! Ma tahtsin öelda eelküsijatele, et seda skeemitamist on eelnevatel aegadel päris palju olnud ja just nende puhul, kes töötavad summeeritud tööajaga. Sa võid võtta raha välja ja tegelikult neid puhkepäevi ei kasutagi. Ma arvan, et see oli ilmselt Sotsiaalministeeriumi inimeste teadmine ja seletus. See oli lihtsalt kommentaar.

16:11 Aseesimees Enn Eesmaa
Tiina Kangro, palun!

16:11 Tiina Kangro
Aitäh! Nüüd oli palju juttu minust ja kellelgi võiski jääda mulje, et äkki ma tegingi lisaks fraktsioonist väljaastumisele veel ka kuritegeliku muudatusettepaneku. Ma küsin, Monika, sinu käest, et kui seaduse eesmärk on soodustada seda, et mõlemad vanemad lapsega oleksid, ja kui minu muudatuse järgi tekiks olukord, kus on väikse palgaga ema ja kõrgema palgaga isa ja perekond otsustab, et isa võtab 20 päeva puhkust välja ja on lapsega, siis kus see kuritegevus ja skeemitamine oleks. Eeldatavalt on see väiksepalgaline ema nagunii rohkem lapsega kui see kohutavalt kõrgepalgaline isa, kes on kogu aeg tööl.

16:12 Monika Haukanõmm
Aitäh! Kui nüüd kellelgi jäi tõesti mulje, et Tiina tegi kuritegeliku ettepaneku, siis seda kindlasti mitte, nagu ma ka juba enne ütlesin. Ega ma ei oska siin öelda rohkem, kui ma juba ühele eelnevale küsijale vastasin. Küsimus ei ole ju otseselt rahasummas, vaid küsimus on selles, kes on lapsega kodus ning kas kodus on ema ja kodus on ka isa ehk see, et lapse kasvatamise eest võtavad vastutuse mõlemad. Lapse jaoks on kindlasti oluline see, et tekiks side ja hästi tihe side mõlema vanemaga. Minul isiklikult ei oleks midagi selle vastu, kui seda saaks üle kanda teisele vanemale. Isiklikult mul ei oleks selle vastu midagi. Meile meeldib ju öelda, et perekond lõppkokkuvõttes teeb neid otsuseid ise. Kui nad niimoodi otsustavad ja see on kaalutletud, sest tõesti, see kõrgepalgaline isa töötab kuskil Norra puurkaevude peal või kus iganes, ta ei saagi seda võib-olla mingil põhjusel teha, siis oleks see igati mõistetav. Aga kui see isa on kõrgepalgaline juba niigi, siis need kümme tööpäeva üheksa aasta jooksul ... Ausalt öeldes on see summa ikkagi suhteliselt väike ja päevade hulk on ka suhteliselt väike. See, et see perekond sellest mingit väga suurt majanduslikku kasu saab, ma arvan, on küll teisejärguline. Pigem on olulised ikkagi lapsega koos veedetud aeg, lapsega loodav side ja tekkivad tulevikusuhted.

16:14 Aseesimees Enn Eesmaa
Palun, Vilja Toomast!

16:14 Vilja Toomast
Aitäh, hea juhataja! Austatud ettekandja! Minu küsimus puudutab seda muudatusettepanekut, mille tegid nii Reformierakond kui ka Tiina Kangro. Kuidas te selle lahenduseni jõudsite? See puudutab üksikvanema probleemi. Kui sünnitunnistusel ei ole märgitud ühte vanemat, näiteks isa, siis on teine vanem üksikvanem. Aga kui seal on siiski isikukood olemas ja see inimene on olemas, aga ta füüsiliselt ei hoolitse lapse eest, ja kui ta nüüd esitab selle taotluse, et ta soovib saada vanemapuhkust, kuidas me talle ütleme, et tal pole selleks õigust? Kas te selle probleemi peale ka mõtlesite?

16:14 Monika Haukanõmm
Aitäh küsimuse eest! Jah, see oli teemaks, selle üle me vaidlesime jällegi päris pikalt. Nagu näha, meil on kevadest saadik siiamaani olnud lausa kuus istungit selle eelnõu teemal. Kui teine vanem on surnud või puudub kanne sünnitunnistusel, siis on asi lihtne. Kui kanne on olemas, aga vanem ei osale lapse kasvatamisel ühelgi moel, elab eemal ega kanna vastutust ja kui näiteks emal on uus kaaslane, siis on sel õigus nendele päevadele kahel juhul: kui nad on kas abielus või registreeritud kooselus. Las ma mõtlen, kas seal oli veel mingi erand. Ma pean korraks seda kohta vaatama. Minu arust oli seal üks klausel juures, et selleks peab siis see vanem, kes ei osale lapse kasvatamises, tegema avalduse, et ta loobub. Aga ma pean selle koha üle vaatama. Mul ei ole sõna-sõnalt meeles, mis seal kirjas oli.

16:16 Aseesimees Enn Eesmaa
Vilja Toomast, teine küsimus palun!

16:16 Vilja Toomast
Jah, täpsustuseks. Aitäh! Tegelikult ma peangi silmas just olukorda, kus lapsevanem, kes on sünnitunnistusel kirjas, reaalselt ei võta osa lapse kasvatamisest, aga juriidiliselt on tal õigus minna ja nõuda seda lapsepuhkust. Kes seda kontrollib? Ametnikud ju ei lähe kontrollima ega saagi kontrollida, kas ta tegelikult võtab lapse kasvatamisest osa. Pigem ma küsin nende kohta, kes saavad seda puhkust nagu pahatahtlikult ja juriidiliselt on neil õigus seda nõuda. See oli mu küsimuse mõte. Kas see oli arutelul?

16:16 Monika Haukanõmm
Jah, aitäh! Sain küsimuse mõttest aru. Kas see oli arutelul? Me arutasime küll seda teemat, aga ma jään endiselt selle juurde, et ma pean täpsed sõnad, selle õige koha nendest kuuest protokollist üles otsima, ja vastan natuke hiljem, et mitte eksida.

16:17 Aseesimees Enn Eesmaa
Suur tänu ettekandjale! Rohkem küsimusi ei ole. Avan läbirääkimised. Palun, Heljo Pikhof!

16:17 Heljo Pikhof
Austatud juhataja! Head Riigikogu liikmed! Kindla töökoha ja palga järel peetakse Eestis tähtsaimaks võimalust töö- ja pereelu ühitada. Pole meil ju kellelgi korraga kaht elu, et üks on tööelu ja teine pereelu, need ei kulge omaette, teineteisest lahus. Kui aga perre sünnib laps, saab töö- ja pereelu kokkusõlmimine peaasjalikult naise mureks. Käepärase tõendina võib tuua, et vanemahüvitise saajate hulgas on ainult 8% isasid ja kõnekeeles nimetataksegi seda hüvitist emapalgaks. Põhjuseks on siin nii kivinenud soorollid kui ka ajast ja arust hinnangud ja hoiakud. Samas on Eesti naiste tööhõive paljude Euroopa riikide omaga võrreldes juba aastakümneid olnud väga suur ning meie naised annavad oma keskmise haridustasemega silmad ette suurele osale ülejäänud Euroopa naistele ja ka Eesti meestele. Ometi on meeste ja naiste palgalõhe, nagu teame, häbemata suur. Inimarengu aruandest võime lugeda, et poolteist aastat lapsehoolduspuhkusel viibinud ema jääb tööle naastes nii kogemuste kui ka tööstaaži poolest alla omavanustele meestele ja karjääripausita naistele. See kõik aga vähendab märgatavalt tõenäosust, et naine karjääriredelil ülespoole liigub, ja suurendab samas võimalust tööturule naasnuna allapoole kukkuda. Poolteist aastat töölt eemalolek tähendab aga tööandja jaoks lisaprobleeme. Kust leida selleks ajaks kompetentne, tähtajalise lepinguga asendaja?
Head ametikaaslased, praegune koalitsioon on välja töötanud kava, kuidas jäika korda paindlikumaks muuta ja soodustada isade suuremat panust laste kasvatamisse. Eesmärk on olnud luua senisest paindlikum vanemapuhkuste ja -hüvitiste süsteem, mis toetab vanemate osalust tööturul ning laste kasvatamise jagamist vanemate vahel. Vanemad peaksid saama rohkem ise otsustada, mis just nende pere jaoks hea on, et lapsekasvatamise rõõme ja muresid paremini omavahel jagada.
Alustasime möödunud aasta lõpul, kui seadustasime isapuhkuse pikenemise 30 päevani. Suurendasime võimalust vanemahüvitise saamise ajal muudki tulu teenida ning andsime peredele võimaluse jagada senine poolteise aasta pikkune hüvitisega kaetud periood oma äranägemise järgi kolmele aastale. Täna arutatava eelnõuga muudame süsteemi veelgi paindlikumaks. Kuna igas eas laps vajab mõlemat vanemat, on tähtis seegi, et ema ja isa saaksid soovi korral ühel ja samal ajal lapsega tegeleda, jagades

omavahel osalist töökoormust ning puhkust ja hüvitist. Eelnõu kohaselt luuakse lastevanematele võimalus olla 60 päeva ulatuses koos vanemapuhkusel ja saada selle perioodi eest samal ajal vanemahüvitist. Et pakkuda vanematele enam võimalusi väikelapse eest hoolitsemise kõrval töötada või hüvitist pikemal perioodil osade kaupa kasutada, nähakse eelnõuga ette võimalus maksta vanemahüvitist päevade kaupa. See annab vanematele võimaluse töötada näiteks osalise tööajaga ja vaheldumisi lapsega kodus olla.
Veel teinegi tasustatud puhkuseliik tahetakse emale ja isale sobivamaks, soodsamaks teha. Jutt on tasustatud lapsepuhkusest, mida praegu sõltuvalt laste vanusest ja arvust on emale või isale ette nähtud 3–6 tööpäeva aastas. Kui need vabad päevad jäävad kalendriaasta jooksul kasutamata, lähevad need lihtsalt kaotsi. Pärast reformi oleks mõlemale vanemale ette nähtud kümme tööpäeva tasustatud lapsepuhkust iga lapse kohta kuni lapse 14-aastaseks saamiseni. Puhkust on võimalik kasutada ühe osana või ka osade kaupa. Nii annaks mitme aasta lapsepuhkuse päevad tallele panna ja ühekorraga välja võtta. Need päevad võiksid marjaks ära kuluda siis, kui laps alles lasteaiaga harjub, kooliteed alustab või kui pere tahab üheskoos reisima minna.
Kolm minutit, palun!

16:22 Aseesimees Enn Eesmaa
Palun! Kolm minutit juurde.

16:22 Heljo Pikhof
Suureneb ka lapsepuhkuse eest makstav hüvitis. Euroopa liikmesriikide kogemused näitavad, et naiste tööhõive ja laste arv perekonnas on positiivses seoses. Nii on see näiteks Soomes, Rootsis ja Islandil, kus nii naiste tööhõive kui ka laste arv fertiilses eas naise kohta on suuremad kui Eestis. Põhjus on väga lihtne: tänapäeva naised soovivad lisaks perekonnale teostada ennast ka väljaspool kodu. Mõistagi ei ole paindlikud vanemahüvitise ja vanemapuhkuse võimalused mingi võluvits, mis paneb naised sünnitama, aga võimalus senisest hoopis paremini töö- ja pereelu ühitada halba ka ei tee. Lapsetoetus on meil viimaks kasvanud, ent tahtmine karjääri teha, eluga joone peale saada on igapäevase leivateenimise kõrval peamisi tegureid, mis paneb lapse sünnitamist aina edasi lükkama. Põhjamaade kogemused aga näitavad, et peredesse, kus isa on võtnud vanemapuhkust, on sündinud rohkem teisi ja kolmandaid lapsi, ka on tõenäosus, et paar lahku läheb, vähenenud suisa 30%. Mis tahes eas lapsele mõjub isaga veedetud aeg kõigiti soodsalt, kiireneb lapse füüsiline ja emotsionaalne areng ning paranevad sotsiaalsed oskused. Seda kõike näitavad uuringud. Suur tänu!

16:23 Aseesimees Enn Eesmaa
Palun, Tiina Kangro!

16:24 Tiina Kangro
Head kolleegid! Ma lisan siia lihtsalt paar sõna, innustatuna Vilja küsimusest. Jah, tegelikult niimoodi ongi ja me päris palju arutasime seda, et ega siis, kui kellelegi antakse mingisugune riiklikult tasustatud puhkus või hüve, me ei saa kontrollida, mida ta sellega teeb. Teine asi, mis on päris selge, on see, et eks vahel juhtubki nii, et tahetakse küll hirmus head asja teha, aga välja tuleb teistmoodi. See oht kummitab meid siin Eesti parlamendis seda rohkem, et me teame, et seaduste mõjud ei ole väga sageli ju läbi analüüsitud. Näiteks juhin ma perehüvitiste seaduse eelmise muudatuste paketi puhul tähelepanu sellele, et loomulikult kõlab suurepäraselt see, et me võimaldame väikeste laste vanematel saada täispalga suurust vanemahüvitist pikal perioodil ja juba eelmisest muudatusest alates ka täismahus töötada ehk saada kahte palka. Me võime alati öelda, et usaldame inimest ja küllap kõik kasutavad seda väga vastutustundlikult.
Aga meie algne eesmärk aastate eest vanemahüvitist luues oli ju selgesõnaliselt väljaöelduna see, et sellel kõige tundlikumal imiku- ja väikelapseperioodil oleks just ema või mõlemad vanemad kordamööda lapse juures. Kuid kui nüüd äkitselt juhtub, et inimestel on motivatsioon selle esimese poolteise või kolme aasta jooksul olla ilmtingimata lapse juurest ära, sest nüüd on võimalus teenida kahekordset palka, mida hiljem enam ei saa? Kas me seda tahtsime? Sama lugu on lapsepuhkustega. Tõesti, siiani on olnud kombeks, et äraläinud isa ei tunnegi huvi selle väikese puhkuse vastu ja ema on täiesti loomulikult võtnud kogumahus selle puhkuse välja, kui tema on laste juurde jäänud. Nüüd tekib olukord, kus ema saab ainult oma kümme päeva. Tegelikult, kui ärajooksnud isa vähegi nupukas on, siis

ta loomulikult mõtleb, et kas ma loll olen, ma lasen endale kirjutada selle pool palka välja, käin kuidagi samal ajal tööl ja võtan selle rahanatukese riigilt ära, eks ju. Nii et nii ja naa. Mis ma sellega öelda tahan? Rohkem seaduste mõjuanalüüse – see oleks minu ettepanek. Aitäh!

16:26 Aseesimees Enn Eesmaa
Aivar Kokk.

16:26 Aivar Kokk
Hea juhataja! Head kolleegid! Nagu ma aru sain, tegelikult ei saanud Monika mu küsimusest täpselt aru ja sotsiaalkomisjonis seda teemat üldse ei arutatudki. Aga see on ikkagi väga oluline probleem. See, kuidas arvutatakse vanemapalka kehtivas seaduses, ja see, kuidas arvutatakse nüüd uues, arvatavasti varsti vastuvõetavas seaduses, on kaks eri asja. See tähendab, et kui noor naine on lapsega kodus ja pere ei suuda poolteise aastaga uut last ära teha, siis naine läheb ühel hetkel tööle. Kui ta tööle läheb, siis ta peab kõigepealt 12 kuud töötama ja alles siis hakkab ta mõtlema, kas peret suurendada või mitte, sest hüvitist arvutatakse 12 kuud tagasi sellest hetkest, kui laps on tehtud. Kehtiva seaduse järgi on nii, et sellel hetkel, kui laps on ära sündinud, võtad sa kuni 90 päeva dekreetpuhkust ja siis alles arvutatakse 12 kuud tagasi. Minu lapselaps on sündinud 17. novembril, 30 päeva võttis mu tütar dekreetpuhkust ette ja sai – kui palju siis jääb? – pärast 110 päeva, on ju. Arvutati jaanuarikuus eelmise aasta 12 kuu põhjal. Aga kui nüüd oleks sama situatsioon, siis ta peaks enne 12 kuud tööl olema ja alles siis saaks hakata last tegema. Mul on ääretult kahju, et komisjon kõige olulisemat muudatust üldse mitte ei vaadanud. Mulle püüti muidugi teises majas selgeks teha, et see on nagu kuskil teises seaduses, et see siin seaduses ei ole. Aga see on ilusasti kolmandal leheküljel pikalt ja laialt lahti kirjutatud.
Teine punkt on väga lihtne. Minule on arusaamatu, et 30 + 30 päeva jooksul ei tohi mingit tulu saada. Jaa, ma olen nõus, et ei tohi palka saada, tööl ei tohi käia, aga on olemas ka tulusid, mida sotsiaalmaksuga maksustatakse, ja kui sa neid ei tohi saada, siis tekib küsimus. Kuulge, igaüks meist oskab skeemitada, et see raha ei tuleks mitte nende 30 päeva jooksul, vaid 40. päeval. Ja me räägime kogu aeg, et me teeme kõik selleks, et mitte skeemitada, aga seaduse kirjutame sellise, et ikka peaks skeemitama, sest keegi ju sellest rahast ei loobu.
Ma panen ikka väga sotsiaalkomisjoni liikmetele südamele, et kui te tulete kolmandale lugemisele, siis te saate küll kõnesid pidada, sest ega siin ju arutelu enam ei tule, aga vaadake ka kolmanda lehekülje ülemist viit rida. Küsige nende noorte naiste käest, kes on täna esimese lapsega kodus, kas nad tegelikult toetavad seda parandust, mis seal on tehtud, või mitte. Mõte oli hea, et keegi ei saaks pättust teha, aga mina küll tunnistan, et mina oma kolme tütart planeerisin. Kui siis oleks selline seadus olnud, siis ma oleksin eelmine kuu maksnud naisele ei tea kui palju palka. See ei kaota skeemitamist, absoluutselt ei kaota, vaid annab võimaluse veel suuremaks skeemitamiseks ja sellel ajal skeemitamiseks, kui naine jõuabki tööl käia, sest ta ei kanna last, vaid on n-ö ootuses, et saab lapse. Kõike head teile! Veel kord soovitan: lugege seda kolmandat lehekülge.

16:30 Aseesimees Enn Eesmaa
Kuna Monika Haukanõmm ei kasuta repliigivõimalust, siis tõenäoliselt sai ta aru, et ta ei saanud esialgu aru. Lõpetan läbirääkimised.
Seaduseelnõu kohta on esitatud 39 muudatusettepanekut, vaatame nad üheskoos läbi. Esimese muudatusettepaneku on esitanud sotsiaalkomisjon ja juhtivkomisjon, kelleks on sotsiaalkomisjon, on arvestanud seda täielikult. Ka teise muudatusettepaneku puhul on sama ja kolmanda puhul, sama kehtib ka neljanda puhul, esitatud sotsiaalkomisjoni poolt ja arvestatud täielikult. Viienda muudatusettepaneku on esitanud Eesti Reformierakonna fraktsioon, juhtivkomisjoni otsus on jätta arvestamata. Kuues muudatusettepanek on samuti Reformierakonna fraktsioonilt ja juhtivkomisjon on jätnud arvestamata. Seitsmes muudatusettepanek on Eesti Reformierakonna fraktsioonilt, juhtivkomisjon on jätnud arvestamata, kuid ettepanek ei kuulu hääletamisele, juhul kui ka oleks selleks soovi, vastavalt Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse § 106 lõikele 2. Kaheksas muudatusettepanek on Eesti Reformierakonna fraktsioonilt, on arvestatud täielikult. Üheksas muudatusettepanek, Eesti Reformierakonna fraktsioon on selle esitanud, juhtivkomisjon jättis arvestamata, kuid ettepanek ei kuulu hääletamisele eelpool toodud põhjusel. Kümnes muudatusettepanek on Eesti Reformierakonna fraktsioonilt, juhtivkomisjoni otsus on jätta arvestamata. 11. muudatusettepanek on Eesti Reformierakonna fraktsioonilt, jäetud arvestamata juhtivkomisjoni poolt ega kuulu paraku

hääletamisele. 12. muudatusettepanek on sotsiaalkomisjonilt ja juhtivkomisjon on arvestanud täielikult. Sama kehtib ka 13. muudatusettepaneku kohta. Ka 14. muudatusettepanek on arvestatud täielikult, selle on esitanud sotsiaalkomisjon. Ka 15. muudatusettepanek on arvestatud täielikult ning 16. ja 17. muudatusettepanek. 18. muudatusettepanek on arvestatud täielikult. 19. muudatusettepanek on samuti sotsiaalkomisjonilt ja on arvestatud täielikult. 20. muudatusettepanek on arvestatud täielikult, nii ka 21. muudatusettepanek ja 22. muudatusettepanek. 23. muudatusettepaneku esitas Eesti Reformierakonna fraktsioon, otsus on jätta arvestamata, kuid ettepanek ei kuulu hääletamisele vastavalt Riigikogu kodu- ja töökorra seadusele. 24. muudatusettepanek on Eesti Reformierakonna fraktsioonilt, juhtivkomisjon jättis arvestamata. 25. muudatusettepanek on samuti Reformierakonna fraktsioonilt ja juhtivkomisjoni otsus on sama: jätta arvestamata. 26. muudatusettepanek jäeti arvestamata, esitajaks oli samuti Reformierakonna fraktsioon, nii on ka 27. muudatusettepanek jäetud arvestamata. 28. muudatusettepaneku on teinud Riigikogu liige Tiina Kangro, juhtivkomisjoni otsus on jätta arvestamata. Tiina Kangro, palun!

16:34 Tiina Kangro

Jah, aitäh! Ettepanek on seda palju poleemikat tekitanud punkti siiski hääletada.

16:34 Aseesimees Enn Eesmaa

Paneme selle punkti, muudatusettepaneku nr 28 hääletusele.
Austatud Riigikogu, panen hääletusele Tiina Kangro esitatud muudatusettepaneku nr 28. See materjal on teil olemas, kuid selle ühelauseline kokkuvõte on, et üks vanem võiks kirjaliku avalduse alusel loovutada oma lapsepuhkuse teisele vanemale. Juhtivkomisjoni otsus oli jätta see ettepanek arvestamata. Nüüd avaldage oma arvamust.
Hääletustulemused
Ettepaneku poolt hääletas 18 saadikut, vastu oli 38, erapooletuks jäi 1. Ettepanek ei leidnud toetust. 29. muudatusettepaneku on esitanud Eesti Reformierakonna fraktsioon, juhtivkomisjoni otsus on arvestada sisuliselt. 30. muudatusettepaneku on esitanud Riigikogu liige Tiina Kangro ja juhtivkomisjoni otsus on arvestada sisuliselt. 31. muudatusettepanek on Eesti Reformierakonna fraktsioonilt, juhtivkomisjoni otsus on arvestada sisuliselt. 32. muudatusettepanek on Eesti Reformierakonna fraktsioonilt, juhtivkomisjoni otsus on jätta arvestamata. 33. muudatusettepaneku on esitanud sotsiaalkomisjon ja juhtivkomisjoni otsus on arvestada täielikult, nii on ka 34. muudatusettepaneku puhul ning 35., 36. ja 37. muudatusettepaneku puhul, mille on samuti esitanud sotsiaalkomisjon ja mis on arvestatud täielikult. 38. muudatusettepaneku on esitanud Eesti Reformierakonna fraktsioon, juhtivkomisjoni otsus on jätta arvestamata, kuid ettepanek ei kuulu hääletamisele vastavalt Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse vastava paragrahvi vastavale lõikele. 39. muudatusettepanek on sotsiaalkomisjonilt, juhtivkomisjoni otsus on arvestada täielikult. Eelnõu 652 kohta esitatud muudatusettepanekud on läbi vaadatud. Juhtivkomisjoni ettepanek on eelnõu teine lugemine lõpetada. Teine lugemine on lõpetatud.

---

7. 16:40 Geneetiliselt muundatud organismide keskkonda viimise seaduse ja taimekaitseseaduse muutmise seaduse eelnõu (681 SE) esimene lugemine

16:40 Aseesimees Enn Eesmaa

Järgmine päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud geneetiliselt muundatud organismide keskkonda viimise seaduse ja taimekaitseseaduse muutmise seaduse eelnõu 681 esimene lugemine. Palun kõnetooli maaeluminister Tarmo Tamme. Palun!

16:40 Maaeluminister Tarmo Tamm

Väga austatud Riigikogu aseesimees! Head Riigikogu liikmed! Teie ees on väga hea seaduseelnõu 681, geneetiliselt muundatud organismide keskkonda viimise seaduse ja taimekaitseseaduse muutmise seaduse eelnõu. Geneetiliselt muundatud organismide keskkonda viimise seaduse muutmise vajadus tuleneb riikliku andmekogu asutamisest loobumise vajadusest. Seaduse ettevalmistamisel oli aluseks väljatöötamiskavatsus. Seadusmuudatusega tehakse kehtivates seadustes sisuliselt kolm muudatust.

Esiteks tunnistatakse geneetiliselt muundatud organismide keskkonda viimise seaduses kehtetuks geneetiliselt muundatud põllukultuuride asukohtade ja käitlejate andmekogu käsitlevad sätted. Teiseks kehtestatakse geneetiliselt muundatud põllukultuuri käitlemisega kui teatamiskohustusega majandustegevusega alustamise nõuded. Kolmandaks asendatakse geneetiliselt muundatud põllukultuuri kasvataja senine kohustus teavitada mesinikke geneetiliselt muundatud põllukultuuri kasvatamisega alustamisest kohustusega saavutada mesinikega enne geneetiliselt muundatud põllukultuuri kasvatamisega alustamist asjakohane kokkulepe.
Eelnõuga ajakohastatakse ka geneetiliselt muundatud põllukultuuride käitlemisega alustamise regulatsiooni ning viiakse see kooskõlla 2014. aastal jõustunud majandustegevuse seadustiku üldosa seadusega. Muudatuse kohaselt loetakse geneetiliselt muundatud põllukultuuri käitlemine majandustegevuseks, millega alustamise kohta tuleb Põllumajandusametile kui majandushaldusasutusele esitada majandustegevusteade. Teates esitatud andmed kannab Põllumajandusamet oma haldusalas olevasse taimetervise registrisse, mistõttu ei ole enam vaja asutada uut riiklikku andmekogu. Seetõttu tehakse ka taimekaitseseaduses asjakohased muudatused.
Muudatuse kohaselt tuleb edaspidi mesiniku ja geneetiliselt muundatud põllukultuuri kasvataja vahel saavutada eelnevalt kokkulepe. Muudatuse põhjuseks on asjaolu, et kuna mesilastarust kolme kilomeetri lennuraadiuses geneetiliselt muundatud põllukultuuri kasvatamisel on mee saastumine GMO-dega üsna tõenäoline, siis ei anna üksnes teavitamine vajalikku tulemust. Seetõttu on hilisemate vaidluste vältimiseks oluline saavutada isikute vahel eelnev kokkulepe.
Eelnõu põhieesmärk on see, et me ei peaks moodustama täiendavat registrit, mille ülalpidamine võiks riigile aastas maksma minna 200 000 – 300 000 eurot. Sisuline vajadus selle järele puudub, sest Eestis ei kasvatata ühtegi geneetiliselt muundatud kultuuri. See on lühidalt kõik. Aitäh!

16:44 Aseesimees Enn Eesmaa
Peeter Ernits, palun!

16:44 Peeter Ernits
Hea juhataja! Hea ettekandja! Väga huvitav eelnõu, aga minu meelest sarnaneb see kosmoses käitumisreeglite kehtestamise eelnõuga, et kuidas kosmoses käituda teiste kosmonautidega, kui kaugelt tohib tervitada jne. Tegelikult ju Eestis ei ole neid GMO-sid, isegi see MON 810 ei sobi meile, see on lõunamaal, elab seal. Euroopa varreleedikut, kelle tõttu ta on välja aretatud, ka siin ei ole. Aga milleks siis sellise tööga tegelda, kui meil ei ole ei kosmonaute, ei ole varreleedikut ega ole ka neid GM-maise, isegi seda ühte mitte?

16:45 Maaeluminister Tarmo Tamm
Aitäh! Kosmose asjatundja ma ei ole ega tea, mis kosmoses tehakse ja mis seal toimub. Aga Euroopa Liidus on tänasel päeval lubatud kasvatada põllukultuuri mais MON 810 ja kui on lubatud, siis peaks olema ka vastav register. Selleks, et mitte moodustada seda registrit, mis läheks maksumaksjale maksma 200 000 – 300 000 eurot, ongi selle eelnõu eesmärk lahendada need probleemid teistpidi.

16:45 Aseesimees Enn Eesmaa
Arno Sild.

16:45 Arno Sild
Aitäh, lugupeetud juhataja! Lugupeetud minister! Kui edaspidi tulevad mingid probleemid, sest tuleb täiendavalt selliseid kultuure, mis kõlbavad ka meil kasvatamiseks, kas see eelnõu siis ka nende kohta kehtib? Teiseks küsin ma kohe veel sellise asja. Seletuse järgi on Euroopa Liidus 19 riiki, kus see on keelatud. Šveits kavatseb teha lausa rahvaküsitluse, kas GMO-d lubada või mitte. Mispärast selline suur lahknevus, et pooled riigid lubavad ja pooled ei luba?

16:46 Maaeluminister Tarmo Tamm
Aitäh, lugupeetud küsimuse esitaja! See on demokraatia küsimus. Minu teada toimuvad järgmise aasta 3. märtsil parlamendivalimised. Ma loodan, et enamik erakondi, kes tahavad, et Eesti kuulutaks ennast GMO-vabaks riigiks, panevad selle oma programmi sisse, ja kui rahvas annab selleks mandaadi, siis see

saabki nii olema. Tänasel päeval pole sellist poliitilist kokkulepet saavutatud. Tõesti, nagu te ütlesite, 16–17 riiki Euroopa Liidus on sellised, kus ei olekski vaja seda eelnõu üldse menetleda, aga kuna meie ei kuulu nende riikide hulka, siis paraku tuleb selle seaduseelnõuga tegeleda. Aga mina ise arvan, et Eesti võiks olla riik, mis oleks GMO-vaba. Aga parlamendivalimistel oleks see väga hea debati koht.

16:47 Aseesimees Enn Eesmaa
Palun, Urve Tiidus!

16:47 Urve Tiidus
Aitäh, lugupeetud juhataja! Lugupeetud minister! See puudutab meetootjaid, kogu see geneetiliselt modifitseeritud taimekultuuride kasvatamine. Kas te räägiksite väga lihtsal kujul lahti? Mesilased ei lenda ju ainult kolme kilomeetri kaugusele, mida mööndakse seletuskirjas, vaid nad võivad minna ka üle piiri, põhja poole, lääne poole, igale poole. Kuidas ikkagi ümbritsevate riikide hoiakud võivad mõjutada meie meekasvatajaid, kui me ise võtame sellise jäiga seisukoha, et me ei toeta GMO-de kasvatamist?

16:48 Maaeluminister Tarmo Tamm
Aitäh! See küsimus tõstatub alles siis, kui Eestis hakatakse GM-kultuure kasvatama. See on ennetav meede selle jaoks, et kui selles piirkonnas on olemas mesilased, siis tuleb enne, kui seda kultuuri kasvatama hakata, mesilastarude omanikuga kokku leppida, et vältida seda, et mesilased saaks GM-kultuurilt mett koguda ja sellega kogu meekoguse ära rikkuda.

16:48 Aseesimees Enn Eesmaa
Peeter Ernits, teine küsimus.

16:48 Peeter Ernits
Hea juhataja! Hea ettekandja! Aitäh, et sa seda kallist registrit ei hakka koostama. Samamoodi jälle, kui kosmonaute ei ole, siis ei ole mõtet ka kohustuslikku registrit koostada. Hoiame raha kokku! GMO-vaba võiks Eesti loomulikult olla, ma olen selle poolt, aga sisuliselt Eesti on ju GMO-vaba. Seda õnnetut või õnnelikku maisi, seda MON 810 ei ole ja midagi muud ka ei ole ja mesilased üle mere ka ei lenda. See eelnõu on selline, mulle tundub, nagu asendustegevus, kuigi müts maha, et te seda kallist registrit ei hakka tegema.

16:49 Maaeluminister Tarmo Tamm
Aitäh! Kui lugupeetud rahvasaadik ja tema erakond kevadel toetavad seda põhimõtet, et Eesti võiks kuulutada ennast GMO-vabaks riigiks, siis mina seda toetan ja siis ei ole vaja selle registriga tegeleda, aga seni, kuni seda ei ole tehtud, on Eestis võimalik GM-kultuure kasvatada ja paraku tuleb ka registrit pidada. Nii et need on omavahel seotud, need ei ole kuidagi lahutatud.

16:50 Aseesimees Enn Eesmaa
Aivar Kokk.

16:50 Aivar Kokk
Hea juhataja! Austatud minister! Ma vaatasin, kellega ministeerium seda eelnõu kooskõlastas. Ma näen, et põllumajandus-kaubanduskoda seal hulgas ei ole. Oskad sa öelda, miks ainult väikestega on kooskõlastatud, aga suurte põllumajandusettevõtete katusorganisatsiooniga ei ole?

16:50 Maaeluminister Tarmo Tamm
Aitäh! Hea küsimus. Aga ma arvan, et need eelnõud on kõigile nähtavad ja nad loevad kõik neid väga pingsalt. Kui neil oleks mingi huvi olnud, siis nad kindlasti oleks ettepaneku teinud. Aga ma küsin, kus see huvikoht saab olla, sest sisuliselt ei kasvatata meil GM-kultuure.

16:50 Aseesimees Enn Eesmaa
Palun, Urve Tiidus!

16:50 Urve Tiidus
Veel kord, lugupeetud minister, täpsustan oma esimest küsimust. Minu küsimus puudutas seda, et mesilased nagu neid piire ei taju, ütleme, lõuna pool, ida pool, kus iganes. Üle mere nad tõesti võib-olla ei lenda. Kuidas meie naaberriikides on suhtumine geneetiliselt modifitseeritud kultuuridesse? Nimetame need riigid siis ka, näiteks Läti ja Venemaa.

16:51 Maaeluminister Tarmo Tamm
Aitäh! Teate, mul ei ole, lugupeetud parlamendiliige, nende riikide loetelu, kes on kuulutanud ennast GMO-vabaks. Euroopa Liidus on neid 16–17, suurusjärk on selline. Seal ei ole probleemi, aga ülejäänud riikides võib see probleem tekkida. Kas meie naaberriikides, näiteks Lätis, on see lubatud? Ma jään vastuse võlgu, aga ma saan kindlasti selle vastuse teile anda. Kas Läti mesilased käivad Eesti korjealadel? Nad võivad käia, sest Eestis ei ole tänasel päeval ühtegi GM-kultuuri, nii et nad võivad vabalt siia lennata. Meie vastastikku saame väga hästi lätlastega läbi ja eriti mesilased saavad hästi läbi.

16:51 Aseesimees Enn Eesmaa
Aitäh, austatud minister! Küsimusi rohkem ei ole. Juhtivkomisjoni ettekande teeb maaelukomisjoni esimees Aivar Kokk.

16:52 Aivar Kokk
Austatud juhataja! Head kolleegid! Ma vastan Urve küsimusele ära, ei ole vaja otsida. Lätis on GMO-d keelustatud, seal ei saa kasvada midagi, millel on GMO-ga pistmist. See mure langeb ära. Venemaal seda tehtud ei ole. Aga teine pool on see, et mesilastarud ei ole vundamendiga maa küljes kinni, neid on võimalik viia täpselt sellesse kohta, kuhu soovitakse, ja mesilaste korjeala ei ole väga lai. See kolm kilomeetrit on keskmine korjeala laius.
Riigikogu maaelukomisjon arutas 10. septembril k.a Vabariigi Valitsuse algatatud geneetiliselt muundatud organismide keskkonda viimise seaduse ja taimekaitseseaduse muutmise seaduse eelnõu 681. Kutsutud oli Maaeluministeeriumi taimetervise osakonna juhataja Sigmar Suu ja sama osakonna peaspetsialist Merjan Savila. Geneetiliselt muundatud organismide keskkonda viimise seadus reguleerib geneetiliselt muundatud organismide keskkonda viimist, geneetiliselt muundatud organisme sisaldavate toodete turustamist ja geneetiliselt muundatud põllukultuuride käitlemist. Kahe esimese punktiga tegeleb Keskkonnaministeerium, Maaeluministeerium tegeleb geneetiliselt muundatud põllukultuuride ja tavakultuuride kooseksisteerimise reeglitega. Euroopa Liidus, sh Eestis, on lubatud kasvatada ainult ühte geneetiliselt muundatud põllukultuuri, nagu siin varem ka kõlas, see on mais MON 810. Eelnõuga loobutakse nimetatud andmekogu moodustamisest ja käsitletakse teemat, et kui mesilaspere on põllu ääres, siis kuidas peab teavitama ümbruskonna põllumehi. Praegu Eestis GMO-sid ei kasvatata, küll aga kasutatakse GM-teravilja söödaks. See teema tuleb kindlasti komisjonis esimese ja teise lugemise vahel veel laua peale, et ka põllumehed selle üle vaataksid. Põldu ei saa metsa äärest ära viia, aga mesitarusid võib-olla saab.
Komisjon tegi konsensuslikud otsused määrata eelnõu 681 ettekandjaks maaelukomisjoni esimees Aivar Kokk, teha ettepanek võtta eelnõu täiskogu päevakorda 10. oktoobril, teha ettepanek eelnõu esimene lugemine lõpetada ja teha ettepanek määrata eelnõu 681 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks vastavalt Riigikogu kodu- ja töökorra seadusele kümme tööpäeva ehk 24. oktoober kell 17.15. Aitäh!

16:55 Aseesimees Enn Eesmaa
Suur tänu ettekandjale! Küsimusi ei ole. Nagu äsja kuulsite, juhtivkomisjoni ettepanek on eelnõu 681 esimene lugemine lõpetada. Määran eelnõu muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 24. oktoobri kell 17.15.

---

8. 16:55 Ebaausa konkurentsi takistamise ja ärisaladuse kaitse seaduse eelnõu (678 SE) esimene lugemine

16:55 Aseesimees Enn Eesmaa

Tänane viimane päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud ebaausa konkurentsi takistamise ja ärisaladuse kaitse seaduse eelnõu 678 esimene lugemine. Palun ettekandeks kõnetooli justiitsminister Urmas Reinsalu. Palun!

16:56 Justiitsminister Urmas Reinsalu

Lugupeetav Riigikogu aseesimees! Austatavad parlamendiliikmed! Valitsus on esitanud kõrgele kojale arutamiseks ebaausa konkurentsi takistamise ja ärisaladuse kaitse seaduse eelnõu. See seaduseelnõu lähtub tõdemusest, et ära himusta endale seda, mis kuulub ligimesele, ehk teisisõnu, ära püüa ebaausalt jõukust koguda ja kasutada selleks ära neid saladusi, mis sinu omandisse ei kuulu. Selle eelnõuga luuakse reeglid, mis soodustavad ettevõtete konkurentsivõimet ning innovaatilisust, sh soodustavad investeerimist intellektuaalse kapitali loomisse sedakaudu, et tõhusamalt on tõkestatud ebaaus konkurents ja ärisaladus on paremini kaitstud. Selle aluseks on üleeuroopaline kokkulepe riikide vahel, vastav direktiiv, mis puudutab ärisaladust Euroopa riikides. Selleks et piiriüleselt oleks rohkem motivatsiooni investeerida äritegevusse niisugust intellektuaalset omandit, mis võib sisaldada ärisaladust, on loomulikult mõistlik, et ärisaladusele on üle riigipiiride tagatud minimaalselt ühtne kaitseplatvorm.
Ärisaladus ei ole igasugune subjektiivselt hinnatud teave, vaid teave, mis peab vastama kolmele põhimõttelisele koosseisu elemendile või tingimusele. Esiteks, sellel on kaubanduslik väärtus oma salajasuse tõttu, teiseks, selle üle seaduslikku kontrolli omav isik on asjaoludest lähtuvalt võtnud meetmeid, et hoida seda salajas, ja kolmandaks, see ei ole üldteada või kergesti kättesaadav sellele isikute ringkonnale, kes tavaliselt kõnealust laadi teabega tegelevad. Tegelikkuses on see ikkagi eraõiguslike vaidluste ese, st kui mingi äriühing või ettevõtja tunnetab, et tema ärisaladust on rikutud, siis saab ta tsiviilkohtulikus menetluses taotleda kahju hüvitamist ärisaladuse ebaseadusliku saamise, kasutamise ja avaldamise eest.
Lisaks on selles seaduses toodud ära ebaausa konkurentsi sätted, mis seni olid reguleeritud konkurentsiseaduses. Konkurentsiseadus iseenesest tegeleb avalik-õiguslike konkurentsireeglitega, mis puudutavad riigi kui vabaturureeglitest kinnipidamise jälgija tegevust tema tegevusagendi Konkurentsiameti reeglistiku ja piiratud turu tingimustes konkurentsireeglite realiseerimise kaudu. Aga kõlvatu või ebaausa konkurentsi küsimused on iseenesest jällegi vabal turul toimivad nähtused. Kui üks eraõiguslik isik kahjustab teist eraõiguslikku isikut moel, mis ei ole hea äritava kohane, siis on jällegi ette nähtud omad kaitsemehhanismid ja need on kooskõlastatud ka konkurentsiõiguse ekspertidega. Senine praktika, mis puudutab nii kõlvatu konkurentsi regulatsiooni kui ka ärisaladusse puutuvat, on väga napp olnud. Üldiselt on eraõiguse ekspertide, advokaatide hinnang, et kindlasti vajab see valdkond täiendavat tõhustamist, selleks et kaitsta ausaid Eesti ärimehi, kes ei soovi tööstusspionaaži või muu taolise tegevusega rikastuda, seda nii Eesti territooriumil kui ka laiemas plaanis, kui see direktiiv on kõigis riikides üle võetud, sh Eestis, ning kaitsta ennekõike Eesti ettevõtjate investeeringuid üle Euroopa Liidu õigusruumi. Aitäh!

17:00 Aseesimees Kalle Laanet

Peeter Ernits, palun!

17:00 Peeter Ernits

Hea juhataja! Hea ettekandja! Ma rääkisin sellest eelnõust esmaspäeval ja ma arvan, et selle võiks nagu kõnede juurde panna. Aga ma ka küsin. Kui Riigikohus ütleb, et seaduse tekst ei saa olla enam ebamäärasem kui see, mille te meile esitasite, ja küsib, kas sellised ebaselgeid definitsioone – jutt on ärisaladusest – peab Eesti õiguskorda pimesi üle võtma ja kas neid asju on enne ka olnud, siis sinu ministeerium ütleb: "Jah, selliseid ebaselgeid definitsioone peab Eesti õiguskorda pimesi üle võtma. Jah, selles küsimuses on olnud ka varem probleeme." Seleta nüüd ära. Mina ei saa sellest aru, kuigi me rääkisime majanduskomisjonis, mis loom see ärisaladus on, ka kõrged riigikohtunikud ei saa aru, aga sa tuled eelnõuga, kus soovitad, et tule eile meile ja võta homne leht kaasa.

17:02 Justiitsminister Urmas Reinsalu

Aitäh! Ärisaladus, nagu ma viitasin, ei ole mitte igasugune subjektiivse hinnanguna mõtestatud informatsioon, mida võiks selleks lugeda. Päeva lõpuks annab subjektiivse hinnangu, kas tema jaoks on tegemist ärisaladusega, loomulikult selle teabe n-ö õiguslik valdaja. Ja tsiviilkohtulikus menetluses

selgub kohtulahendi kaudu, kas objektiivsetel asjaoludel oli tegemist ärisaladusega või mitte. Iseenesest on võimalik see, millele on viidanud ka mitmed teised eksperdid. Siin ei ole oluline ainuüksi see konkreetne probleemiasetus, millele hea küsija viitas. Tegelikult on küsimus, kas tuua välja näitlik näidisloend juhtumitest, mille korral igal juhul peaks olema tegemist ärisaladusega, jättes selle loendi lõpuks avatuks. See oleks n-ö alternatiivne definitsioon. Kuid see tähendaks, et selline alternatiivne definitsioon ei oleks õigusteaduslikult indikatiivne, mistõttu tekitaks see Justiitsministeeriumi ekspertide hinnangul üksnes valearusaama, et näidisloetelus toodud näited osutuvad seaduse kohaselt igal juhul ärisaladuseks, kuigi tegelikkuses peaks näitlikus loetelus toodut alati ärisaladuse definitsiooni kohaselt hindama. Ja hindamise, kaalumise kategooria eest kohtunik ei pääse. Kohtunikul peab olema pea õlgadel, head mõtted peavad olema tal peas sõltumatult, ta peab hindama. Sellest tööst ta ei pääse. Selle eest maksab maksumaksja talle palka, et ta õiglaselt seadust kohaldab. Ja ta saab avara tõlgendamisruumi, seda ei ole võimalik näitlike kategooriatega ammendavalt ette anda.
Nagu ma ütlesin, ärisaladus on teave, see on tema tunnus. Ta peab vastama kolmele tingimusele. Kõik koosseisu tingimused peavad esinema ja neid hindab kogumis, kõigi koosseisu elementide olemasolu hindab kohtunik, kes ütleb, kas mingi teave asjaolude kontekstis on ärisaladus või ta ei ole seda mitte. Ma kordan need üle. See on teave, millel on kaubanduslik väärtus oma salajasuse tõttu. Tähendab, ta peab olema salajane. Eeldatavalt on tal kaubanduslik väärtus, selle alusel tehakse raha, ettevõtja teenib kasumit. Teiseks, see isik, kelle õiguspärases valduses see ärisaladus on, on tegelikult võtnud mõistlikke meetmeid, et seda salajas hoida. Kohus peab tervemõistuslikult hakkama hindama, mis need mõistlikud meetmed on. Kui need asjad lihtsalt laonurkades või kuskil mujal vedelevad ja kõik pääsevad neile ligi, siis ilmselgelt seda kohustust ei ole täidetud. Kolmandaks, ta ei saa olla, ütleme siis, tuletuslik, st teda ei ole võimalik selles valdkonnas professionaalselt tegutsevatel inimestel n-ö ise lambist tuletada, nii et pannakse see ärisaladuseks olev teave ise tervemõistusliku loogika alusel kokku. Järelikult peab tal olema mingisugune unikaalsus, mida selles valdkonnas kutseliselt tegutsevatel inimestel ei ole võimalik tuletada muul moel kui ebaseaduslikult õiguspärase omaniku tõkkeid ületades selle saladuse juurde tungides.

17:06 Aseesimees Kalle Laanet
Krista Aru, palun!

17:06 Krista Aru
Aitäh, härra juhataja! Lugupeetud minister! Selle seaduseelnõu puhul on tegemist Euroopa Liidu õiguse ülevõtmisega. Seaduseelnõu sõnastus on kohati tõesti väga ebakorrektne, viisakalt väljendudes. Aga öelge palun, teie enda kogemuse ja teadmise põhjal, kui tõsine probleem on Eestis üldse ebaausa konkurentsi tekkimine ja tekitamine ning kui väga me praegu seda vajame. Kas seda seadust sellisel kujul on meil vaja?

17:06 Justiitsminister Urmas Reinsalu
Aitäh! Iseenesest määratleb ka karistusseadustik praegu süütegudena ärisaladuse õigustamata avaldamise ja kasutamise, samuti saladuse hoidmise kohustuse rikkumise, st kui keegi on äriühingu juures teenistuses olles seda kohustust rikkunud. Tegelikult oli aastatel 2010–2017 iga aasta üksikuid juhtumeid, mida menetleti. Aga nagu ma ütlesin, praktikud, need advokaadid, kes teenivad leiba sellega, et esindavad ärimehi ja ettevõtjaid nendes ettevõtjatevahelistes vaidlustes, ütlevad, et kehtiv õigus on kehvakene, kehtiv õigus tegelikkuses ei võimalda nendele professionaalsetele ettevõtjatele efektiivset kaitset. Ma ei hakka ütlema, et selle seaduse sõnastus on oma iseloomult nii selge nagu liikluseeskiri, mis peab kõigile inimestele, kes liiklevad oma jalgadel või ratastel, arusaadav olema. Kahtlemata on tegemist n-ö reeglistikuga professionaalsete ettevõtjate vaheliste suhete reguleerimiseks. Eelnõu koostajad või direktiivi algteksti koostajad ei ole olnud mitte ebakompetentsed, vaid just nimelt tahtlikult on jäetud tulenevalt tehioludest rakendajate sisustada see, millises kontekstis tuleb öelda, kas kahe ilmselgelt vastandlike huvidega äriühingu konfliktis peaks üks saama mingisuguse rahalise hüvitise selle eest, et teine on kas konkurentsis ebaausalt käitunud või ärisaladuse pihta pannud.
Kas see tulevikus rohkem soodustab tõenäosust, et võib esile kerkida eraõiguslikke õigusvaidlusi? Ma arvan küll, tuginedes ekspertide hinnangule. Ilmselgelt tulenebki tegelikkuses keerukus sellest, et eraõiguslikus vaidluses pädeva objektiivse informatsiooni edastamine, et mingisugune informatsioon on pahauskse ettevõtja valduses ja tegemist on ärisaladusega, on, pehmelt öeldes, keeruline ülesanne.

Seda me võime tavaloogika alusel ette kujutada, eks ole. Ilmselgelt saabki see rajaneda kaudsetel tõenditel. Kui firma tunneb, et talt on ärisaladus pihta pandud, siis vaevalt ta ise saab tööstusspionaaži rakendada, tuvastamaks, et see saladus just teise ettevõtte valduses on. See jääb ikkagi ju kaudsete tõendite kontekstis hindamiseks.
Ma ütlen ka seda, et kui me kõneleme plahvatuslikust *start-up*-investeeringute suurenemisest, näiteks Taxify ja kõik need muud ettevõtted, mis on veel raha saanud, noored mehed on üleöö multimiljonärideks saanud, siis ennekõike põhineb see kõik ju intellektuaalsel teadmisel, originaalsel teabel. Me oleme kahtlemata huvitatud, et mõni spioon meie miljonäride käest seda infot pihta ei pane ja meie ärimeestele, ettevõtjatele kahju ei tekita. Niisuguses teenusmajanduse keskkonnas, eriti IT-valdkonnas, ongi tegelikult teave see tuum, mis maksab, ning kindlasti on põhjendatud ettevõtjaid rohkem kaitsta.
Sõnastus. See ei ole inglite seadus, see on inimeste loodud, ma usun, et asjalike ekspertide koostatud seadus. Kindlasti võib arutleda selle üle, kas mingit asja annaks ladusamas eesti keeles esile tuua. Ma siin üldsegi ei väida, et see on lõpptarkus. Õnneks ka keeleliselt kindlasti Riigikogu normitehnika eksperdid ja majanduskomisjoni asjatundjad vaatavad oma pilguga selle üle. Aga kui küsida, kas see seadus oma eesmärgilt teenib õiget asja, siis ma võin julgelt öelda, et teenib küll.

17:11 Aseesimees Kalle Laanet
Peeter Ernits, teine küsimus palun!

17:11 Peeter Ernits
Hea juhataja! Hea ettekandja! Riigikohtunikud ütlevad, et tegelikult peaks andma natukene suuniseid, muidu sa ju viskad kogu selle asja kohtunike kaela, et las nemad vaatavad, kuidas nad otsustavad selle üle, et tule eile meile ja võta homne leht kaasa. Aga minu küsimus on teine. Sa esitled praegu ühte direktiivi (selle number pole üldse oluline, kuigi ma võin seda nimetada) ja ütled otse välja riigikohtunikele ja meile, et jah, tuleb pimesi üle võtta. Ma küsin nüüd, kas sa usud selles valguses, et sa oled suveräänse riigi justiitsminister ja meie siin oleme suveräänse riigi parlamendiliikmed, kui sa tuled sellise asjaga siia ja ütled, et peame pimesi üle võtma, isegi sellise asja, mille kohta kõrgemad kohtunikud on öelnud, et sellist jama pole nad kaua näinud.

17:12 Justiitsminister Urmas Reinsalu
Aitäh, kallis Peeter! Ma tahan öelda, et sõna "pimesi" on jutumärkides ja toodud kriitika koha pealt on tegemist irooniaga. Iroonia on ka kohtulahendites kasutatav täiesti seaduspärane eneseväljenduse vorm.
Selle direktiivi väljatöötamises osales töörühm, kuhu kuulusid ka Eesti esindajad, ja nii see direktiiv tekkis. Direktiivi võtab riik üle moel, nagu riik peab seda õigeks. See on meie enda peremeheõigus, mäherdusel moodusel me seda rakendame. Ilmselgelt ei ole direktiive võimalik juba nende sõnastusliku moe tõttu vahetult eesti keelde tõlkida.
Kolmandaks. Riik võib direktiivi mitte vastu võtta, meil on ka see õigus. Me oma territooriumil korraldame asju ise. Sellele järgneb teatud menetluskord Euroopa Kohtus, aga iseenesest me langetame ise otsused, mida me tarvilikuks peame.
Mind väga liigutab sinu mure ja n-ö pimesi Riigikohtu kirja autoriteedi külge klammerdumine. Aga ega ka Riigikohtu kirjades ei ole inglite maailma tarkus, vaid neid kirju koostavad ikkagi inimesed inimestele. Ma tahan öelda, et seaduseelnõu koostamisel on heaks tavaks, et küsitakse ka praktikute arvamust, aga suveräänon seadusandja. Seadusandja ütleb lõpuks, kuidas asjad on, ja kohus, olgu ta Riigikohus või olgu ta alama astme kohus, rakendab seadusandja tahet. Kohus ei saa võtta võimu, kohus ei loo seadust, vaid kohus rakendab seadust, see on õigusriigi toimimise eeldus, võimude lahususe eeldus. Selle kirja on kindlasti koostanud targad inimesed, aga see ei tähenda, et see on ainuõige tõde, sest siis meil ei oleks seadusi vajagi, vaid me saaksime juhtida oma maad kirjade või telefonikõnede alusel.

17:15 Aseesimees Kalle Laanet
Henn Põlluaas, palun!

17:15 Henn Põlluaas

Aitäh! Ma olen täiesti nõus, et see, olgem ausad, täielik jura ei ole ainuõige tõde. Kui me ikkagi oleme suveräänne riik ja sina suveräänse riigi minister, siis ei tasuks üleüldse sellise jamaga, sõna otseses mõttes, aega raisata. Aga kuna isegi Riigikohus ei saanud aru, mis asi see ärisaladus siin on, ja ka seletuskirjast see ei selgu, siis äkki oled nii hea ja defineerid meile konkreetselt ära, mis asi see ärisaladus õieti on.

17:15 Justiitsminister Urmas Reinsalu

Aitäh! Esitatud seaduseelnõu järgi on olemas eeldus, et kui me üldse kõneleme ärisaladusest, siis see on teave, kus on kolm kohustuslikku koosseisu elementi, kusjuures on nõutav, et selleks, et mingit teavet oleks võimalik konkreetses menetluses kvalifitseerida ärisaladuseks, peavad olema olemas kõik koosseisu elemendid. Esiteks, tegemist peab olema teabega, millel on kaubanduslik väärtus tema salajasuse tõttu. Avalik teave ei saa kunagi olla ärisaladus. Salajane teave, millel puudub kaubanduslik väärtus, ei saa samuti olla ärisaladus. Teiseks, see, kes teostab seaduslikku kontrolli selle teabe üle, on võtnud tervemõistuslikult tarvitusele mõistlikke abinõusid, et see teave püsiks ainult tema valduses. Kui ta seda teinud ei ole, on ta olnud kas hooletu või ei ole ta tegelikult ise seda käsitlenud saladusena, järelikult ei saa definitiivselt saladusega tegemist olla. Kolmandaks, kõige olulisem asjaolu: see teave oma kogumis või üksikosade täpses paigutuses ei saa olla kergesti kättesaadav või üldteada nendele isikutele, kes oma professionaalses kutsetegevuses seda tüüpi teabega tegelevad. Teisisõnu, mingisugust teavet, olgu ta siis infotehnoloogiline unikaalne informatsioon või olgu need näiteks mingid äri hinnastamise küsimused, ei ole võimalik ka piisava oskusteabe abil selles turuvaldkonnas tegutsedes ise tuletada. Nii nagu Marconi ja Popov raadio väidetavalt välja mõtlesid, kuid tegelikkuses mõtles ikka Marconi raadio välja.

17:18 Aseesimees Kalle Laanet

Heljo Pikhof, palun!

17:18 Heljo Pikhof

Aitäh, austatud juhataja! Hea minister! Lugesin eelnõu, kuulasin teid ja tekkis küsimus. Miks on vaja sellist vähese hulga paragrahvidega seadust? Miks ei olnud võimalik ärisaladuse kaitse direktiivist tulenevaid ärisaladuse kaitse reegleid sätestada kehtivas äriseadustikus?

17:18 Justiitsminister Urmas Reinsalu

Aitäh! Oluline on see, et põhimõtteliselt koosneb see seadus kahest osast. Üks osa reguleerib äriseadustikku ja menetlusnorme, mis tegelevad ärisaladuse kaitsega, ja teine osa reguleerib ebaausat konkurentsi. Seda õiguslikku võtet, miks ebaausa konkurentsi sätted on kehtivast konkurentsiseadusest – ebaaus konkurents ei ole avalik-õigusliku iseloomuga, vaid eraõiguslike suhete n-ö reeglistiku iseloomuga – toodud siia teise normi, avalik-õigusliku konkurentsiseaduse alt välja, ma eelnevalt kirjeldasin. Kuid tegelikkuses oli see põhjus seotud sellega, et selle spetsiifilise reguleerimisesemega on kirjeldatud ära menetlusnormid ja menetlusteed, kuidas see kaitse protsessuaalselt peaks välja nägema. Põhimõtteliselt, kui küsida, kas oleks mõeldav inkorporeerida see mingi muu seaduse alla, mis puudutab eraõiguse valdkonda, olgu see äriseadustik, mida mainis hea küsija, või võlaõigusseadus või mõni muu, iseenesest on võimalik seda teha ka eraldi peatükkidega tsiviilseadustiku üldosa seaduses või ükskõik millises seaduses, mis puudutab, ütleme, äriühingute või juriidiliste isikute tegevust ja suhteid, siis see on kahtlemata teoreetiliselt mõeldav. Teatud valdkondade omavaheline suhestamine õiguskeskkonnas on oma olemuselt alati kokkuleppeline. Eelnõu väljatöötamisel lähtuti sellest, et tegemist on väga spetsiifilise õigussuhtega, kus on nii õigussuhte materiaalsed normid kui ka menetluslikud normid eraldi võetud ning nagu eraldi reguleeritud ja need võiksid olla käsitletud eraldi seaduses. Aga mis puudutab selle eelnõu edasist menetlemist majanduskomisjonis, siis kui ka edasisel menetlemisel tundub, et võiks mingisuguse normitehnilise võttega seda küsimust lahendada, siis ma arvan, et kindlasti on Justiitsministeeriumi esindajad siin avatud.

17:21 Aseesimees Kalle Laanet

Urve Tiidus, palun!

17:21 Urve Tiidus

Aitäh, lugupeetud istungi juhataja! Lugupeetud minister! Teie seaduseelnõu esitluses kõlas mitmeid kristlikke allusioone: inglid ja viide kümnele käsule. Andeksandmiseni te muidugi ei jõudnud, aga see oli kõik väga kena ja tegi asja paremini selgeks. Kuid minu küsimus puudutab seda, et see seaduseelnõu hakkab reguleerima ka eksitava teabe avaldamist. Kuidas see puudutab näiteks teavet äritegevuse kohta veebis? Elu siiski näitab, et seal on suurema läbimüügi huvides võimalik avaldada väga palju eksitavat teavet. Ma ei pea silmas ühtegi konkreetset firmat ega ka mitte Eestit.

17:22 Justiitsminister Urmas Reinsalu
Aitäh! Ma vaatan praegu § 4 sõnastust, kus käsitletakse eksitavat teavet. Ma tahan öelda, et siin ei ole see teabe edastamise platvorm kuidagi kitsendatud. Ilmselgelt on ju veebis eksitavat teavet palju tõhusam või mõjusam edastada kui küllap paberlehe kuulutuse või võib-olla raadioreklaami abil. Nii et iseenesest see seadus kaitseb kindlasti ka veebis edastatud ebaausa teabe eest, mida levitab konkurent.

17:22 Aseesimees Kalle Laanet
Heljo Pikhof, palun!

17:22 Heljo Pikhof
Aitäh! Austatud minister! Te olete alati olnud seda meelt, et tarbetuid seadusi pole vaja, et me ei reguleeriks seda, mida pole vaja reguleerida. Selle eelnõu seadusena vastuvõtmiseks on vaja 51 Riigikogu liikme häält. Ma võin küll öelda, et kui siin muudatusi ei tule, siis me anname seadust vastu võttes justkui nõusoleku, et on igati õige suurendada õigusloomet tarbetute seadustega, suurendada õigusselgusetust ja tegeleda asendustegevusega. Ma väga loodan, et majanduskomisjon teeb vastavad otsused ja te nõustute nendega.

17:23 Justiitsminister Urmas Reinsalu
Aitäh! See oli nendinguline küsimus. Ameerika föderaalseaduste kogu ongi sisuliselt üks seadus, kus on, ma ei tea, 100 000, 200 000 või 300 000 paragrahvi. See on normitehniline võte. Iseenesest me võiksime Eestis ka nõnda teha ja öelda, et on üks Eesti Vabariigi seadus, mis jookseb eraldi peatükkideks ja kus on 50 000 paragrahvi. Siis võiks öelda siin kõnetoolis, et Eesti seaduse § 32 426 järgi olete sooritanud väärteo. Ilmselgelt on meie õigusloomekultuur teistsugune. Ma arvan miskipärast, et ta soodustab paremat arusaama seadustest, kui jutt käib pärimisseadustest, karistusseadustest jne. Kui rääkida normide arvust, siis on küsimus, kas need normid on Eesti õiguskorras tarvilised. Mis puudutab ärisaladuse kaitset, siis ma saan tugineda meie konkurentsiõiguse ekspertidele ja Justiitsministeeriumi ekspertidele, kes ütlevad, et need normid on ärikeskkonna toimimiseks tarvilised, ja ongi kogu lugu. Kindlasti kutsun majanduskomisjoni liikmeid hea meelega üles sellel teemal ära kuulama ka asjatundjaid ja eksperte, kelle põhitegevus teenistusülesandena on sellega tegelda. Millisel moodusel need normid inkorporeeritakse ühte või teise Eestis olemasolevasse seadusesse või säilivad nad iseseisvana? Ma tahan korrata oma seisukohta, et ma siin olen täiesti avatud, mul ei ole kindlasti kinnisideed, et see peab olema just ühel või teisel moel lahendatud. Aga 51 häält on siin seetõttu vajalikud, et see seadus puudutab menetlusnorme.

17:25 Aseesimees Kalle Laanet
Toomas Kivimägi, palun!

17:25 Toomas Kivimägi
Aitäh, härra juhataja! Väga lugupeetud minister! Et mul oleks kergem, siis ma küsin selle küsimuse sinu käest. Seaduse § 3 kohaselt võib ebaausa konkurentsi alla kvalifitseeruda ka heade kommete ja tavadega vastuolus olevad teod. Kas sa aitaksid seda natukene lahti seletada? Kust maalt need teod võivad kvalifitseeruda ebaausatena, heade kommete ja tavadega vastuolus olevate tegudena? See on küll üsna pehme sõnastus. Äkki sa aitad natukene lahti seletada?

17:26 Justiitsminister Urmas Reinsalu
Aitäh! See § 3 on tegelikult oma sõnastusega inkorporeeritud siia, ma usun, juba kümme aastat kehtinud konkurentsiseadusest, see, mis puudutab ebaausat äritegevust, heade kommete ja tavadega

vastuolus olevaid tegusid. Aga millised teod on heade kommete ja tavadega vastuolus? Eks seda sisustavad kohtud, lähtudes selle riigi, selle ühiskonna üldisest õigustraditsioonist ja äritraditsioonidest, mida on silmas peetud. Küllap mingis ühiskonnas võivad teatud tegevused olla tõlgendatavad ebaausa konkurentsina ja teised mitte. Aga ma arvan, et siin saaks vastates ikkagi võtta appi pühakirja. Eeldus peab olema, et seda, mida sa ei taha, et sinu ligimene või konkurent sulle teeks, ilmselgelt ei peaks sa ka ise tegema teisele, ärikonkurendile.

17:27 Aseesimees Kalle Laanet
Urve Tiidus, teine küsimus palun!

17:27 Urve Tiidus
Aitäh, lugupeetud istungi juhataja! Lugupeetud minister! Selle eelnõu seletuskirjas on märgitud, et tehti küsitlus ettevõtjate hulgas, küsides, kas nende ettevõtte ärisaladust on kuritarvitatud. Üllatus-üllatus, 5,2% vastasid, et jah, on. Hinnanguliselt on see 1600–6400 ettevõtjat. Ma küsin teilt kui kogenud õigusala inimeselt, kui palju kohtuasju te Eestis prognoosite, kui see eelnõu ükskord jõusse astub?

17:28 Justiitsminister Urmas Reinsalu
Aitäh! Sellesse küsitlusse ma suhtun loomulikult sellisel moel, et see on niisugune väga suure üldistusjõuga küsimus. Kindlasti ei olnud need ettevõtjad, kes vastasid, kodus selles juriidiliste nüansside loogikas, mida kas kehtiv õigus või loodav õigus võiks puudutada. Eks ta oli hoiaku peegeldus. Aga kuidas see vahemik on saadud? See vahemik 1600–6400 on saadud ekstrapoleerimisega. On võetud eelduseks, et Eestis on palju majanduslikult aktiivseid ettevõtjaid, 127 000. Turu-uuringute AS koostas uuringuvalimi, kus oli 166 ettevõtet. Nendest vastas 5%, et ärisaladust on kuritarvitatud, ja see korrutati selle suhtarvuga, et saada see arv 6400, mis vastaks nende arvule kogurahvastikus.
Ma tahan öelda, et karistusõiguslikult on seda, nagu ma ütlesin, reguleeritud üksikutel juhtudel. Ma arvan, et kindlasti nende juhtumite või menetluste arv eraõiguslikes vaidlustes kasvab. Aga tegemist on ikkagi spetsiifilise, erilist tüüpi äritegevusega, kus ärisaladus on sellise kaaluga, et ta võiks majanduskahju tekitada, ja samuti peab sellel ettevõtjal, kes tunneb, et teda on kahjustatud, olema võimekus seda tõestada sellisel moel, et ta üldse kaalub, kas on asjakohane kohtusse pöörduda. Ma arvan, et kindlasti see võrreldes tänasega kasvab, aga see kohtuasjade suurusjärk jääb pigem kümnetesse kui tuhandetesse või sadadesse. Kuid normidel on oma heidutav iseloom. Meil on ka karistusseadustikus norme, mis näiteks aastas kordagi ei rakendu. Jumal tänatud, et väga tõsiseid, ilgeid kuritegusid Eestis igal aastal ei sooritatagi. Aga see ei tähenda, nagu neil normidel ei oleks funktsiooni. Kindlasti ei tahaks ma sellist olukorda, et kõigis teistes Euroopa Liidu liikmesriikides on ärisaladus kaitstud, aga vaat Eestis ei ole see piisavalt kaitstud. Ükskõik, mis motiividel me ka selle valiku langetaksime, see kindlasti asetaks Eesti ettevõtjad hoopis kehvemasse olukorda. Kui on ettevõtteid, kes tahavad Eestis midagi välja mõelda ja loodavad, et selle unikaalse teadmise pinnalt saavad nad üle Euroopa tegutsedes rikkaks, siis me kindlasti ei peaks hõlbustama seda, et kuskilt mujalt riigist oleks võimalik siia tulla ja Eesti ärimeestelt see lihtsalt pihta panna.

17:31 Aseesimees Kalle Laanet
Henn Põlluaas, teine küsimus palun!

17:31 Henn Põlluaas
Aitäh! Mulle teeb väga suurt heameelt see, mis sa enne ütlesid, et suveräänse riigina on meil täielik õigus direktiive mitte vastu võtta või neid muuta. Seda enam, et tegemist on ju ka Riigikohtu hinnangul täiesti ebamäärase teksti, seaduse ja definitsiooniga. Aga ma siis küsingi, miks me ei käitu kui suveräänne riik, mis me võtame sellise direktiivi üle ning sellises ebamäärases sõnastuses ja definitsioonis, et see tegelikult võib avada lõpmatute kohtuprotsesside Pandora laeka.

17:32 Justiitsminister Urmas Reinsalu
Aitäh! Tähendab, milles oli küsimus? Ma vastasin, et ega Riigikohus ei öelnud, et seda seadust ei ole vaja. Riigikohus kutsus üles kaaluma näitliku loendi moodustamist selles eelnõus. Ma põhjendasin, miks

selle eelnõu loogikaga oleks see vastuolus, see näitlik loend või Riigikohtu arvamus selle eelnõu kohta. Suveräänsus ühe riigi territooriumil on absoluut. Siin ei ole võimalik teha mingisuguseid reservatsioone või ma oleksin kaugel sellest, et reservatsioone teha. Eesti võib Euroopa Liitu kuuluda, aga kui ta ei soovi, siis ta ei kuulu Euroopa Liitu. Euroopa Liidu toimimise eeldus on, et Euroopa Liidu õiguskord rakendub kõigis riikides, aga moodused valib ja oma sisemised valikud langetab liikmesriik ise, nagu ta oma huvides seda õigeks peab. Kui küsida, kas see piirab Eesti Vabariigi suveräänsust, kui Eesti ärimeestel on üle Eesti riigi piiride ja Eesti riigi territooriumil paremini kaitstud see idee, mille alusel nad teenivad raha, maksavad palka oma töötajatele ja täidavad meie eelarvet, siis ma väidan, et see, vastupidi, kaitseb meie suveräänsust. Kui me tahame käia ringi nagu Sarmaatia lagendikul – kuna siin juba pühakiri jutuks tuli –, lihtsalt hõlstis, ja kujutame ette, et kõik võivad meilt kõike võtta, me pöörame ette teise palge, me ei kaitsegi oma, me ei kaitsegi oma õiguskorda, võtke ja varastage meid paljaks, me ei kaitse oma ärimehi, siis ma ütlen, et see ei ole minu arusaam suveräänsusest. See on hipilik mõttekäik. Ärge viljelege hipilikke mõttekäike! See on hipilik mõttekäik teise palge ette pööramisest, aga me elame maailmas, kus on lisaks headusele ka palju kurja, ja me peame ka siin ilmalikus maailmas relevantselt käituma.

17:34 Aseesimees Kalle Laanet

Austatud justiitsminister, teile rohkem küsimusi ei ole. Palun kõnelema majanduskomisjoni aseesimehe Toomas Kivimägi.

17:34 Toomas Kivimägi

Väga lugupeetud istungi juhataja! Austatud minister! Head kolleegid! Majanduskomisjon arutas käesolevat eelnõu oma istungil 24. septembril k.a. Lisaks komisjoni liikmetele osalesid selle eelnõu arutelul justiitsminister Urmas Reinsalu ja Justiitsministeeriumi õiguspoliitika osakonna eraõiguse talituse nõunik Käddi Tammiku. Urmas Reinsalu tutvustas eelnõu ka komisjonis, rõhutades, et eelnõu eesmärk on muuta Eesti ärikeskkond turvalisemaks. Teiseks rõhutas ta, et eelnõu tuleneb Euroopa Liidu sellekohasest ärisaladuse kaitse direktiivist. Ta märkis, et eelnõu ei muuda kehtivat kõlvatu konkurentsi regulatsiooni sisuliselt muus osas kui ärisaladuse kaitse direktiivist tulenevalt, mille alusel loodud sätted defineerivad ärisaladuse ning selle ebaseadusliku saamise, kasutamise ning avaldamise.
Kolleeg Peeter Ernits küsis ka komisjoni istungil samu küsimusi, mis täna siin suures saalis, paludes esmalt kommenteerida Justiitsministeeriumi seisukohti kooskõlastamise ja avaliku konsultatsiooni käigus Riigikohtu esitatud märkuste suhtes. Esimeses küsimuses oli juttu sellest, mida mõista selle all, et on vaja kaitsta tunnustatud õigustatud huvi. Selle kohta oligi Riigikohtu märkus, et enam ebamäärasem ei saa seaduse tekst olla. Tõepoolest, sellist sõnastust on Riigikohus kasutanud. Minister vastas selle peale, et loomulikult on oluline, et seadus oleks turuosalistele mõistetav ja et ka kohus oleks võimeline seda rakendama. Ma arvan, et väga oluline on järgmine lause, mille ma ette loen. Nimelt, minister komisjoni istungil rõhutas: "Ärisaladuse kaitse seaduse tekst peab olema ühetaoline ning samas üldine, et see kataks ka olukordi, mida seadusandja akti vastu võttes ei näe ja ei oska defineerida, et vältida õigussulge, mida detailsed sätted paratamatult loovad." See on vastus sellele, miks ei ole seda ärisaladuse n-ö näidisloetelu seaduse tekstis ära toodud.
Arto Aas küsis, kas direktiivi ülevõtmist oleks olnud võimalik integreerida konkurentsiseadusesse. Urmas Reinsalu vastas samuti nagu siin suures saalis, et konkurentsiseadus sätestab üldiselt avaliku võimu tegevuse suhetes turuosalistega, ent käesolev eelnõu ja konkurentsiseaduse vastav peatükk reguleerivad puhtalt eraõiguslikke suhteid. See on põhjus, miks see peatükk tõsteti konkurentsiseadusest välja ja selle kohta on eraldi seaduseelnõu.
Toomas Kivimägi küsis, kas kõlvatu konkurentsi mõiste asendub uue mõistega. Urmas Reinsalu kinnitas, et kõlvatu konkurentsi mõistes asendub sõna "kõlvatu" sõnaga "ebaaus".
Peeter Ernits küsis taas kord ärisaladuse mõiste kohta. Riigikohus märkis, et ärisaladuse mõiste on raskesti hoomatav, samas kui asjaosalised peaksid sellest aru saama. Tõesti, Riigikohus lisaks sellele märkis, et seadus peab olema arusaadav võimalikult paljudele isikutele ning kui mingil põhjusel ei ole võimalik seaduses endas esitada selget teksti, tuleb selgitusi jagada vähemalt seletuskirjas. Urmas Reinsalu rõhutas ka siin – juba kolmandat korda tuleb see seisukoht ettelugemisele –, et ärisaladus on esiteks teave, millel on kaubanduslik väärtus (see on seaduse tekstis sees), teiseks, ärisaladuse valdaja peab olema täitnud piisavat hoolsuskohustust, ta peab olema rakendanud piisavalt abinõusid, et see teave oleks salajas, kolmandaks, see teave peab olema unikaalne, see ei saa olla mingi üldtuntud

teadmine. Selle punkti juurde ma lisan peale selle, mis on protokollis, selle, et tegelikult üks kompromiss on siiski tehtud: eelnõu seletuskirjas on ära toodud võimalike ärisaladuste loetelu. See oli kompromiss, mille seaduseelnõu algatajad omalt poolt tegid. Nad ei pidanud põhjendatuks tuua seda seaduse teksti, ent eelnõu seletuskirjas on siiski see ärisaladuse n-ö avatud või näidisloetelu ära toodud. Kui vaja, siis ma võin selle ette lugeda.
Arto Aas küsis sama küsimuse, mis tuli siit minu poolt vaadates vasakult, miks ikkagi oli vaja selle kohta eraldi seadust, miks ei olnud võimalik seda konkurentsiseadusega reguleerida. Selle kohta andis kommentaari Justiitsministeeriumi nõunik Käddi Tammiku, kes selgitas, et kõlvatu konkurentsi puhul on tegemist eraõiguslike normidega, mistõttu tuleks need konkurentsiseadusest välja võtta. Ehk see on eraõiguslik osa – üks vähestest sellistest osadest, mitte küll päris ainus, mis konkurentsiseaduses on – ja süstemaatilistel põhjustel toodi ta eraldi seadusesse. Lisaks, kuna diskussioon oli päris tuline, sõnas majanduskomisjoni esimees härra Sven Sester, et võib-olla oleks mõistlik küsida arvamust ka õiguskomisjonilt.
Tehti järgmised menetluslikud otsused: võtta käesolev eelnõu päevakorda täna, 10. oktoobril (konsensuslikult), teiseks, teha ettepanek esimene lugemine lõpetada (samuti konsensuslikult), kolmandaks, teha ettepanek määrata muudatusettepanekute esitamise tähtajaks kümme tööpäeva ehk 24. oktoober 2018 kell 17 (samuti konsensuslikult), neljandaks, küsida õiguskomisjonilt arvamust eelnõu karistusseadustiku ja menetlusseaduslike muudatuste kohta ehk see on seesama süsteemsuse küsimus, kuivõrd on see põhistatud eraldi seadusena. Me saame ka õiguskomisjoni arvamuse enne teist lugemist ja ka enne seda, kui majanduskomisjon oma järjekordsel istungil seda teemat arutab.
Protokolliväliselt ma siiski ütlen ühe repliigi. Ka härra Peeter Ernits on sellele teemale korduvalt tähelepanu juhtinud. Tõepoolest on nendes dokumentides ka eelnõu algataja poolt kirjas, et tulebki nagu pimesi üle võtta. Ma kohtusin Käddi Tammikuga mõni päev tagasi ja ma väljendasin arvamust, et see on ebaõnnestunud väljend. Ta andis mulle sisulise põhjenduse, mis oli selgelt loogilisem ja arusaadavam kui selline natukene võib-olla pahas tujus öeldu, et peabki pimesi üle võtma. Ma arvan, et see kindlasti ei ole korrektne väljend. Me ei pea kindlasti midagi pimesi üle võtma. Kui on põhjuseid, miks me peame seda tegema, siis on hoopis teine lugu, kuid kindlasti ei pea me midagi pimesi üle võtma, nii nagu ka minister tegelikult rõhutas. Aitäh!

17:42 Aseesimees Kalle Laanet

Aitäh, austatud majanduskomisjoni aseesimees Toomas Kivimägi! Teile küsimusi ei ole. Ei, Peeter Ernits ei saa küsida, kaks küsimust on. Kas protseduuriline? Avan fraktsioonide esindajate läbirääkimised. Hea kolleeg Peeter Ernits, kaks küsimust on. (Hääl saalist.) Okei. Jaa, repliigiks kohalt andke palun mikrofon. (Hääled saalist.) Aa, õige, vabandust! Saalist tulevad õiged märkused. Vastusõnavõtt on võimalik ainult läbirääkimistel. Nii, avan fraktsioonide esindajate läbirääkimised. Sulgen läbirääkimised. Juhtivkomisjoni ettepanek on eelnõu 678 esimene lugemine lõpetada. Määran eelnõu 678 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks k.a 24. oktoobri kell 17. Päevakorrapunktide menetlus on lõppenud. Head õhtut kõigile!

Istungi lõpp kell 17.43.